

FORSVARET
Forsvarets høgskole

«Dødelig dilemma»

***En sammenlignende studie av militære beskyttelsesoperasjoner
i den Demokratiske republikk Kongo (2013-2020).***

Frank Halvorsen

Masteroppgave
Forsvarets høgskole
vår 2021

Forord

Denne oppgaven utgjør den avsluttende delen av stabs- og masterstudiet ved Forsvarets høyskole. Oppgaven er skrevet høsten 2020 og utover våren 2021.

Det er noen som i stor grad har bidratt til at denne oppgaven har blitt ferdigstilt innenfor fristen, og som jeg ønsker å rette en stor takk til. Den første jeg ønsker å takke er min veileder og mentor førsteamanuensis Stian Kjeksrud. Takk for at du tålmodig og engasjert har inspirert meg til å både studere og tilegne meg innsikt i et aspekt av militærmakt som jeg hittil i min karriere ikke har viet nok oppmerksomhet, nemlig temaet; *hvordan bruke militærmakt for å beskytte sivile*. Jeg drister meg til å både spå og håpe på at dette temaet kommer til å få økt fokus i forhold til hvordan vi i fremtiden både planlegger og utfører militære operasjoner. Ikke fordi vi er pålagt å hensynta det, men fordi hvorvidt vi evner å beskytte sivile vil bestemme om utfallene av operasjonene defineres som vellykkede eller ei. I tillegg takker jeg Kjeksrud for å ha gitt meg særdeles konstruktiv og oppbyggende veiledning gjennom hele skriveprosessen.

Takkes må også Ingeborg Kristiansen, som på svært kort varsel hjalp meg i innspurten med å språkvaske oppgaven min. Din arbeidskapasitet, grundighet og effektivitet er imponerende!

Avslutningsvis vil jeg rette en stor takk til min aller nærmeste familie; Carina, Felix og Irma, som har tålt at jeg har prioritert jobbingen med denne oppgaven foran alt annet hjemme i så lang tid. Gleder meg til å kunne finne på ting sammen med dere igjen. Ewig takknemlig for at dere alltid heier på meg!

Rena 27. mai 2021

Frank Halvorsen

Sammendrag

FNs fredsoperasjoner finner sted i stadig mer komplekse og risikofylte operasjonsmiljøer, der militærmakt i økende grad spiller en sentral rolle for å stabilisere konfliktene og for å beskytte sivile fra voldelige væpnede grupper. Samtidig er enhver bruk av makt kontroversiell, ikke minst fordi et av grunnprinsippene for fredsbevaring er ikke-bruk av makt, og FN-styrker tyr sjelden til makt for å beskytte. Vi vet fortsatt lite om hva som leder til gode utfall når FN-styrker bruker makt for å beskytte fra vold. Hva forklarer suksessene? Og hvorfor går det likevel ofte galt?

For å bidra med ny kunnskap om hvilke militære tiltak som kan være effektive mot forskjellige typer trusler undersøker jeg militære beskyttelsesoperasjoner i den Demokratiske Republikken Kongo (DR Kongo) i perioden 2013-2020. Helt spesifikt forsøker jeg å finne svar på spørsmålet: **Hva forklarer variasjonen i utfallene av operasjoner gjennomført av FN's *Force Intervention Brigade* (FIB) og *Forces Armées de la République Démocratique du Congo* (FARDC) mot de væpnede gruppene M23 og *Allied Democratic Forces* (ADF) i DR Kongo i perioden fra og med 2013 til og med 2020?**

Studien hviler på en kvalitativ sammenlignende tilfellestudie av militære beskyttelsesoperasjoner gjennomført av de samme aktørene (FIB/FARDC) mot to forskjellige overgripere: M23 og ADF. Jeg bruker en trusselbasert tilnærming til beskyttelse av sivile fra vold som teoretisk rammeverk for analysen. Teorien bidrar med to sentrale innsikter. For det første må man forstå hvorfor og hvordan overgripere angriper sivile. For det andre må militærmakten – basert på denne trusselforståelsen – matche overgriperes evne og vilje til å angripe sivile.

Jeg finner at M23 og ADF utgjorde to signifikant ulike trusler mot sivilbefolkningen. I møte med disse truslene lykkes FN-styrkene, i stort og i tett samarbeid med lokale styrker, å matche overgriperne. Allikevel varierte utfallene mye. Operasjonene mot M23 var særdeles effektive, mens operasjonene mot ADF kan sies å ha ledet til *økt* voldsbruk mot sivile. Analysen viser at det å *matche* overgriperen er nødvendig, men ikke tilstrekkelig, for å nå vellykkede utfall.

Selv om matching er nødvendig for å forklare vellykkede utfall, er det altså ikke tilstrekkelig. Forståelsen for variasjon i trusselen er dermed helt essensielt for å kunne skreddersy operasjoner som påvirker evne og vilje til å angripe sivile. Det virker derfor logisk at videre forskning bør rettes inn mot hvordan man skal kunne oppnå denne dypere forståelse av trusselaktøren. En forståelse som er helt avgjørende for at fredsstyrker i fremtiden skal kunne ta de riktige avgjørelsene vedrørende maktbruk for å beskytte sivile mot vold.

Summary

UN peacekeeping operations take place in more complex and risky operational environments, where military power is increasingly playing a key role in stabilizing conflicts and in protecting civilians from violent armed groups. At the same time, any use of force is controversial, not least because one of the basic principles of peacekeeping is the non-use of force, and UN forces rarely resort to force to protect. We still know little about what leads to good outcomes when UN forces use force to protect from violence. What explains the successes? And why does it often go wrong?

To contribute with new knowledge on how the use of military force can be effective against different types of threats, I examine military protection operations in the Democratic Republic of Congo (DR Congo) in the period 2013-2020. Specifically, I try to find the answer to the question: *What explains the variation in the outcomes of operations conducted by the UN Force Intervention Brigade (FIB) and Forces Armées de la République Démocratique du Congo (FARDC) against the armed groups M23 and Allied Democratic Forces (ADF) in DR Congo in the period 2013 to 2020?*

The study is based on a qualitative comparative case study of military protection operations conducted by the same actors (FIB/FARDC) against two different aggressors: M23 and ADF. I use a threat-based approach to protecting civilians from violence as a theoretical framework for the analysis. The theory provides two key insights. First, one must understand why and how abusers attack civilians. Second, based on this threat understanding, military power must match the ability and willingness of aggressors to attack civilians.

I find that M23 and ADF posed two significantly different threats to the civilian population. In the face of these threats, the UN forces, for the most and in close cooperation with local forces, succeed in matching the abusers. Nevertheless, the outcomes varied a lot. The operations against M23 were extremely effective, while the operations against ADF can be said to have led to increased violence against civilians. The analysis shows that matching the abuser is necessary, but not sufficient, to achieve successful outcomes.

Although matching is necessary to explain successful outcomes, it is not sufficient. The understanding of variation in the threat is thus essential in order to be able to design operations that affect the ability and willingness to attack civilians. Further research should therefore be directed towards how to achieve this deeper understanding of the threat against civilians. An understanding that is crucial for peacekeepers in the future, enabling them to make the right and timely decisions regarding the use of force to protect civilians from violence.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 BAKGRUNN OG PROBLEMSTILLING	1
1.2 BRUK AV MAKT I FREDOPERASJONER	4
1.3 DEFINISJONER	8
1.4 AVGRENSNING	10
1.5 STUDIENS STRUKTUR	11
2 Bruk av militærmakt for å beskytte	12
2.1 HVORFOR VARIERER EFFEKTEN AV MAKT?	12
2.2 TRUSSELBASERT TILNÆRMING	14
2.3 TRUSSELSCEVARIOER OG BRUK AV MAKT	21
2.4 HOVEDFUNN BRUK AV MILITÆRMAKT	25
3 Metodisk tilnærming	26
3.1 METODE	26
3.2 KRITERIER FOR TILFELLEUTVALG	28
3.3 DATA	29
4 Militære beskyttelsesoperasjoner i DR Kongo 2013-2020.	32
4.1 TRUSSELANALYSE AV M23 OG ADF	34
4.1.1 M23	34
4.1.2 ADF	39
4.1.3 HOVEDFUNN TRUSSELANALYSE M23 OG ADF	46
4.2 ANALYSE AV MAKTBRUKEN MOT M23 OG ADF	47
4.2.1 VELLYKKET MATCHING AV M23S VOLDSBRUK	47
4.2.2 MISLYKKET MATCHING AV ADFs VOLDSBRUK	48
4.2.3 ANDRE FORHOLD SOM PÅVIRKET EFFEKTEN AV MAKTBRUKEN	49
4.2.4 HOVEDFUNN ANALYSE MAKTBRUK MOT M23 OG ADF	52
5 Oppsummering og konklusjon	54
5.1 OPPSUMMERING	54
5.2 VIDERE FORSKNING	55
5.3 KONSEKVENSER FOR FREMTIDIGE FREDOPERASJONER	56
Litteraturliste	1
Forkortelser	1
Oversikt figurer	2

1 Innledning

1.1 BAKGRUNN OG PROBLEMSTILLING

Ever since the horrors of Angola, Somalia, former Yugoslavia and Rwanda in the first half of the 1990s, however, a combination of normative, operational and political pressures has prompted a shift – (.....) in favour of greater ‘robustness’ and a widening of the remit for the use of force by blue helmets.

Mads Berdal

Professor of Security and Development

King’s College London

(Berdal, 2018, s. 722)

Kan bruk av militærmakt i FNs fredsoperasjoner beskytte sivile mot vold? FNs fredsoperasjoner finner sted i stadig mer komplekse og risikofylte operasjonsmiljøer, der militærmakt i økende grad spiller en sentral rolle for å stabilisere konfliktene og for å beskytte sivile fra vold. FNs fredsoperasjon i den Demokratiske Republikken Kongo (DR Kongo), en av de største og mest kostbare i FNs historie, er det mest fremtredende eksempelet på denne utviklingen. FN har siden starten av fredsoperasjonene i DR Kongo i 1999 opplevd flere alvorlige tilbakeslag. Eksempler på dette er massakren av sivile like ved en FN base i Kisangani i 2002¹ uten effektiv intervensjon fra de blå hjelmene og FNs mislykkede forsøk på å hindre opprørere i å innta de største og viktigste byene i østlige deler av landet, Goma og Bukavu² i 2004.

For å øke operasjonenes evne til å implementere mandatene har FN strebet etter større fleksibilitet i utøvelsen av fredsoperasjoner, dette inkluderer robuste mandater og økt anvendelse av militærmakt for å håndheve disse. Et eksempel på dette fant sted i 2009 da FN aktivt støttet den kongolesiske regjeringshæren, «*Forces Armées de la République Démocratique du Congo*» (FARDC) i operasjoner mot «*Democratic Forces for the Liberation of Rwanda*» (FDLR) i Nord- og Sør-Kivu. Som et resultat av disse operasjonene, der «*United Nations Mission in the Democratic Republic of Congo*» (MONUC) støttet primært med logistikk, ble FDLR fordrevet fra sine nøkkelposisjoner og man beregnet at FARDC/ MONUC lyktes med å redusere kampkraften til gruppen med cirka 40% (Vircoulon, 2010). Til tross for denne tilsynelatende suksessen omgrupperte FDLR seg og knyttet nye allianser med andre

¹ I perioden 14-15 mai 2002 drepte medlemmer av «*Assemblée Congolais pour la Démocratie – Goma*» (RCD-Goma) over 180 sivile, begikk seksuelle overgrep og bedrev utstrakt plyndring av sivilbefolkningen like utenfor Kisangani. Dette skjedde uten at MONUSCO, som hadde cirka 1000 FN soldater stasjonert like ved, grep inn (Marks, 2007, s. 70-71)

² I slutten av mai 2004 inntok mellom 1000 og 1500 væpnede RCD-Goma medlemmer Bukavu og i løpet av de påfølgende ukene beleiret de byen og utførte utstrakte overgrep mot sivilbefolkningen, noe som blant annet medførte at mer enn 2000 sivile flyktet fra området. Dette skjedde uten at hverken FARDC eller MONUSCO iverksatte effektive mottiltak (Marks, 2007, s. 74-75).

væpnede opprørsgrupper, noe som resulterte i en forverret sikkerhetssituasjon i Nord- og Sør- Kivu for sivilbefolkningen (NRK, 2009). Selv om FARCD/ MONUC innledningsvis hadde et styrkeforhold 10-1 sett i forhold til FDLR, lyktes man ikke med å skape sikkerhet i «frigjorte» områder, ei heller beskytte sivilbefolkningen mot gjengjeldelsesaksjoner som FDLR gjennomførte mot sivile i etterkant av FARCD operasjonene. Status FDLR etter FARCD/ MONUC- operasjonene 2009-10 var en reduksjon i væpnede medlemmer (fotsoldater) fra omtrent 6500 til cirka 3000. På tross av dette greide FDLR å holde kommandostrukturen intakt og gruppens evne og vilje til å anvende vold mot sivilbefolkningen var mer eller mindre uforminset (Vircoulon, 2010). På slutten av 2012 skulle FN i DR Kongo igjen oppleve et tilbakeslag som skulle få stor betydning for FNs tilnærming til bruken av militærmakt for å beskytte sivile, og da spesielt i de østlige delene av DR Kongo.

I november 2012 erobret «*March 23 Movement*»³(M23) byen Goma⁴ til tross for tilstedeværelsen av 1500 FN soldater og 7000 kongolesiske hærsoldater (Cammaert, 2013). M23 sin erobring av Goma i 2012 ble av mange oppfattet som nok et eksempel på FNs manglende evne til å beskytte sivile. FNs fredsoperasjon MONUSCO fikk massiv kritikk fra verdenssamfunnet for å mislykkes med å hindre M23 fra å innta Goma og dermed redusere trusselen M23 utgjorde mot sivilbefolkningen i området.

FNs respons på denne hendelsen, og den kritikken som fulgte, var å opprette Force Intervention Brigade (FIB), den første offensive FN kampstyrken noensinne. FIB fikk i oppdrag, enten alene eller i fellesskap med FARDC, å nøytralisere og avvæpne navngitte væpnede grupperinger med alle tilgjengelige virkemidler. Blant disse gruppene var det M23 og «*Allied Democratic Forces*» (ADF) som fikk særlig oppmerksomhet. Dette drastiske og historiske tiltaket ble gjort for å redusere trusselen de væpnede gruppene utgjorde mot sivile (United Nations. Security Council, 2013, s. 6).

Sikkerhetsrådsresolusjon 2098 påla FIB å utføre målrettede offensive operasjoner mot væpnede grupperinger, i den hensikt å nøytralisere disse, for derved å redusere trusselen de utgjorde mot sivilbefolkningen. Med andre ord skulle FIB gjennomføre militære offensive operasjoner for å bekjempe en motstander i den hensikt å understøtte hovedmandatet; beskyttelse av sivile (PoC)⁵, et svært offensivt og robust mandat som aldri før er gitt til en fredsstyrke i FNs historie. Enkelte har tatt til orde for at denne dreiningen mot økt maktbruk strider mot FNs grunnleggende prinsipper for fredsoperasjoner.⁶

³ Fransk: Mouvement du 23 mars. Tidligere kjent som «Congrès national pour la défense du peuple» (CNDP) (Secretary-General, 2013)

⁴ Goma er en by og provinshovedstad i Nord-Kivu i Kongo. Handels- og administrasjonssenteret ligger ved Kivusjøen, nær grensen til Rwanda

⁵ MONUC og FNs fredsoperasjon i Sierra Leone (UNAMSIL), var de første FN fredsoperasjoner som hadde beskyttelse av sivile (Protection of Civilians (PoC)) som mandat.

⁶ I 1958 lanserte daværende generalsekretær Dag Hammarskjöld i sin erfaringsrapport vedrørende UNEF I (Hammarskjöld, 1958) tre grunnleggende prinsipper; *samtykke fra partene, upartiskhet og minimum bruk av*

Andre hevder at dette vil gjøre FN bedre i stand til å beskytte sivile og sine egne styrker i et stadig farligere og mer komplekst operasjonsmiljø (Dos Santos Cruz, Phillips & Cusimano, 2017).

Det er derfor interessant å undersøke hvordan FIB egentlig har prestert. Har FN gjennom FIB/FARDC-operasjoner lyktes med å nøytralisere M23 og ADF slik mandatet tilsier? Hva forklarer i så fall suksesser og eventuelle tilbakeslag? Vi vet allerede at FIB, i samarbeid med FARDC, relativt raskt lyktes med å nøytralisere opprørsbevegelsen M23, den mest militært potente opprørsgruppen i østlige deler av DR Kongo. Når det gjelder ADF oppnådde FIB/FARDC ikke samme suksess. Åtte år etter opprettelsen av intervensjonsbrigaden fortsetter ADF å angripe sivile ("6 Sub-Saharan Africa," 2020, s. 317).

ADF, som ved første øyekast fremstår som en mye mindre kapabel væpnet gruppe enn M23, utgjør fortsatt en betydelig trussel mot sikkerheten til sivile i de østlige delene av DR Kongo. Hvordan kunne dette skje? Hvorfor lykkes FIB/FARDC å beskytte sivilbefolkningen mot M23, den antatt sterkeste væpnede gruppen i DR Kongo, mens de feilet i møte med ADF, en tilsynelatende svak militær aktør med marginale kapasiteter? Basert på disse observasjonene stiller jeg følgende hovedspørsmål:

Hva forklarer variasjonen i utfallene av operasjoner gjennomført av Force Intervention Brigade/FARDC mot M23 og ADF i DR Kongo i perioden 2013 - 2020?

For å svare på dette spørsmålet introduserer jeg to underspørsmål, som sammen vil bidra til å bedre forstå hvordan og hvorfor utfallene av operasjonene varierte:

- i. ***Hvilken type trussel utgjorde M23 og ADF for sivilbefolkningen i de østlige delene av DR Kongo i perioden 2013- 2020***
- ii. ***Hvordan og med hvilken effekt anvendte FIB/FARCD makt for å beskytte sivile mot M23 og ADF?***

Gjennom systematiske analyser av FIB/FARDC militære beskyttelsesoperasjoner, basert på eksisterende teori om militærmaktens nytteverdi for å beskytte sivile, vil jeg forsøke å komme noen steg nærmere en forståelse av hva man kan gjøre i forskjellige situasjoner for mest effektivt å kunne beskytte sivile i væpnet konflikt. Dette er en ny oppgave for militære styrker, og det er behov for ny kunnskap for å vite når makt kan være effektivt og når nytteverdien er begrenset.

makt unntatt i selvforsvar. Disse tre som skulle bli kjent som «Den hellige treenigheten» i fredsoperasjoner, var grunnsteinene fremtidige FN fredsoperasjoner skulle bygges på.

1.2 BRUK AV MAKT I FREDOPERASJONER

Peacekeeping has not been provided for in the UN Charter. Instead, it has been 'invented', and its principles have been gradually codified– and subsequently redefined. The creators of peacekeeping, Canadian Prime Minister Lester Pearson and UN Secretary-General Dag Hammarskjöld would have struggled to recognize the practice today.

John Karlsrud, Research Professor, Norsk Utenrikspolitiske Institutt (NUPI)

Kseniya Oksamytna, Kings' College London

(Oksamytna & Karlsrud, 2020, s. 4)

FNs fredsoperasjoner har gjennomgått store forandringer siden de først så dagens lys for over 70 år siden. De første fredsoperasjonene ble utført av ubevæpnede eller lett bevæpnede fredsstyrker som i all hovedsak overvåket inngåtte våpenhviler. Etter hvert ble mer komplekse oppgaver tillagt disse fredsstyrkene. Eksempler på slike oppgaver er støtte til og overvåkning av omfattende fredsavtaler, å støtte freds- og statsbygging i svake og nyopprettede stater, og sist men ikke minst å beskytte sivile fra vold (Peter, 2019). I dette underkapittelet vil jeg kort redegjøre for hovedtrekkene i utviklingen av FNs bruk av makt i fredsoperasjoner.

FN charteret er først og fremst opptatt av å finne fredelige løsninger på konflikter og uenigheter, selv om det finnes unntak som åpner for maktbruk på strategisk nivå, enten i selvforsvar eller når en situasjon truer internasjonal fred og sikkerhet. FN har helt siden oppstarten søkt å unngå bruk av makt i fredsoperasjoner. Dette var spesielt tydelig under den kalde krigen da FN sitt bias mot å bruke makt ble forsterket og på mange måter reduserte FNs handlegfrihet. I mange tilfeller var forhandlinger og tilrettelegging for kommunikasjon mellom partene i en konflikt eneste reelle alternativet for FN (Findlay, 2002). De første militære observatørstyrkene fra slutten av 1940-tallet er eksempler på dette.

I 1948 utplasserte FNs sikkerhetsråd den første militære fredstyrken «The United Nations Truce Supervision Organization» (UNTSO). Oppgaven var å overvåke våpenhvilen mellom den nyopprettede staten Israel og de arabiske naboene. UNTSO bestod av militære observatører som skulle overvåke våpenhvilen (United Nations Security Council, 1948). Allerede året etter utplasserte FN en militær observatørstyrke kalt «The United Nations Military Observer Group in India and Pakistan» (UNMOGIP) i grenseområdene mellom Pakistan og India. Oppdraget til UNMOGIP var svært likt UNTSO, den skulle overvåke våpenhvilen mellom India og Pakistan (United Nations Security Council, 1948). Begge disse første militære observatørstyrkene var ubevæpnet. Det er også verdt å nevne at både UNTSO og UNMOGIP er misjoner som er aktive den dag i dag.

Det skulle gå åtte år til før FN i 1956 utplasserte det som anses å være den første bevæpnede militære fredsstyrken i FN-regi. Denne styrken fikk navnet United Nations Emergency Force I (UNEF

D) og ble opprettet som følge av Suezkrisen. Styrken var bevæpnet, men var kun autorisert til å benytte militærmakt i selvforsvar (Oksamytna & Karlsrud, 2020).

Fredsstyrkene har hele tiden hatt lov til å anvende makt i selvforsvar, men dette har de i svært liten grad benyttet seg av. En av hovedårsakene til den restriktive bruken av makt, selv i selvforsvar, var dilemmaer knyttet til hvordan eventuell bruk av makt ville påvirke samtykket fra vertsnasjonene. Økt maktbruk fra FN ville kunne bidra til å eskalere konflikten, og føre til at partene trakk sitt samtykke til FNs tilstedeværelse. Selv om militærmakt har vært anvendt i liten grad opp gjennom historien har graden av maktbruk vært en kilde til uenighet og konflikt med tanke på gjennomføringen av fredsoperasjoner (Findlay, 2002). Noen fredsoperasjoner har også påvirket FN sin overordnede tilnærming til bruk av militærmakt.

Under den kalde krigen var det særlig FNs fredsoperasjon «*Opération des Nations Unies au Congo*» (ONUC) i Kongo i perioden 1960-64 som skilte seg markant ut fra de tidligere nevnte fredsoperasjonene (UNTSO, UNMOGIP og UNEF I) med tanke på styrkenes bruk av makt. I løpet av de fire årene ONUC eksisterte måtte FN håndtere og ta stilling til mange av de samme dilemmaene og utfordringene som FN-operasjoner står overfor i dag. Spesielt gjaldt dette “Den hellige treenigheten”; samtykke, upartiskhet og ikke-bruk av makt unntatt i selvforsvar. Det var spesielt bruken av makt for å håndheve mandatet som var utfordrende (Doss, 2014). Innledningsvis bar ONUC preg av å være en fredsoperasjon etter mal av UNEF I, der man vektla de grunnleggende prinsippene som Hammarskjöld hadde lansert to år tidligere (Hammarskjöld, 1958). Hovedoppgavene til fredsstyrken var å tilrettelegge for tilbaketrekkingen av belgiske styrker og forhindre utenlandsk innblanding i DR Kongo. FNs tilstedeværelse var symbolsk, fredsstyrken skulle ikke opprette fred, men heller være en påminnelse til partene om at konflikten hadde det internasjonale samfunnets oppmerksomhet. For å oppnå denne symboleffekten måtte fredsstyrken være upartisk, og dens tilstedeværelse i DR Kongo var avhengig av samtykke fra den kongolesiske regjeringen. Når det gjaldt bruk av makt kunne det kun benyttes i selvforsvar (Spijkers, 2015).

Etterlevelsene av disse prinsippene viste seg tidlig å være utfordrende. Det var spesielt prinsippet om upartiskhet som bød på problemer, da mandatet ba ONUC om å støtte styresmaktene i DR Kongo med nødvendig militær hjelp (United Nations Security Council, 1960). Det toppet seg i 1961 da statsminister Lumumba ble myrdet og Joseph-Desirè Mobutu tok makten gjennom et statskupp. For å unngå statskollaps, utvidet sikkerhetsrådet mandatet til ONUC til også å innbefatte beskyttelse av DRKs territoriale integritet, politiske uavhengighet og sikre fjerning av alle utenlandske tropper (United Nations Security Council, 1961). Fredsoperasjonen endret dermed karakter og ONUC ble involvert i en svært blodig borgerkrig, der ONUC kjempet på regjeringshærens side. Selv om ONUC skilte seg ut fra de foregående fredsoperasjonene, ble den nærmest unntaket som bekreftet regelen. De påfølgende

fredsoperasjonene under den kalde krigen hadde en svært restriktiv tilnærming til bruk av makt, unntaket var i selvforsvar. Totalt utplasserte FN 13 fredsoperasjoner under den kalde krigen.

Da den kalde krigen tok slutt i 1990, ble motsetningene mellom vetomaktene i Sikkerhetsrådet dempet, og dette – kombinert med en oppblomstring av ikke-statlige konflikter – medførte en markant økning i antall FN fredsoperasjoner⁷. Disse nye fredsoperasjonene fant sted i komplekse og uoversiktlige konflikter der ikke-statlige væpnede grupper spilte en avgjørende rolle. Denne kompleksiteten tvang også frem en diskusjon om ambisjonene til disse «nye» fredsoperasjonene, inkludert rollen til militærmakt (Findlay, 2002). Det var spesielt fredsoperasjonene på Balkan 1992-95, Somalia 1993-95 og Rwanda i 1994 som igjen skulle sette bruken av makt i fredsoperasjoner på dagsordenen. Alle disse ble tidvis sterkt kritisert av verdenssamfunnet. Kritikken berørte for mye maktbruk (spesielt i Somalia) og for lite i Rwanda og DR Kongo (Findlay, 2002, s. 2), men fellestrekkene var at maktbruken (eller mangel på) ikke hadde bidratt til en vellykket implementering av mandatene. Det virket åpenbart at FN ikke hadde funnet ut hvordan de skulle anvende militærmakt for å løse de stadig mer komplekse oppdragene.

Søken etter best mulig anvendelse av militærmakt kom tydelig frem i 1999 da FN igjen utplasserte styrker i DR Kongo. Hovedoppgaven til «United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo»⁸ (MONUC) var å overvåke våpenhvilen som hadde blitt fremforhandlet i «Lusaka-avtalen» i 1999⁹ (Doss, 2014, s. 712). MONUC utviklet seg fra en relativt begrenset innsats for å støtte implementeringen av fredsavtalen til en større innsats for å stabilisere landet. De voldelige konfliktene pågår fortsatt i de østlige delene av landet. Etter hvert som mandatet og oppgavene til fredstyrken endret seg, endret også navnet på misjonen seg. I 2010 ble MONUC endret til «United Nations Organization Stabilization Mission in DR Congo» (MONUSCO).

Samtidig med at MONUC fikk sitt PoC mandat i 2000 ble Brahimi-rapporten (Brahimi, 2000) utgitt. I denne rapporten – som ble skrevet i lys av de mer eller mindre mislykkede fredsoperasjonene på 1990-tallet, der Mogadishu, Rwanda og Srebrenica er navn som for alltid vil bli husket som eksempler på feilslåtte fredsoperasjoner – ble viktigheten av å beskytte sivile fremhevet som noe av det mest grunnleggende og sentrale i fredsoperasjoner. Brahimi-rapporten presiserte viktigheten av at fredsstyrker som observerte overgrep mot sivile måtte ha rett og plikt til å gripe inn (Brahimi, 2000). Videre identifiserte Brahimi et gap mellom ambisjonene til den enkelte fredsoperasjon i form av misjonens mandat og ressursene den fikk tildelt for å løse dette mandatet (Marks, 2007, s. 72), en

⁷ Mens det i hele perioden før 1990 kun ble etablert 13 FN-operasjoner, ble det i perioden 1990–1999 startet hele 35, med ytterligere 18 i årene 2000–2019; til sammen 71 operasjoner i perioden 1948–2019 (Leraand, 2021).

⁸ Fransk: Mission de l'Organisation des Nations Unies au Congo» (MONUC)

⁹ Fredsforhandlinger som ble avholdt i Lusaka i 1999, deltakere var landene som hadde «væpnede grupperinger» som opererte inne i de østlige delene av DR Kongo. Namibia, Rwanda, Uganda, Zimbabwe og Angola

observasjon som også daværende Generalsekretær Boutros Boutros-Ghali hadde identifisert åtte år tidligere i sin «An agenda for Peace»- rapport (Boutros-Ghali, 1992, s. 211). Beskyttelse av sivile fikk etter dette stadig større oppmerksomhet, herunder bruk av makt for å beskytte sivile mot vold.

Helt siden 1999 da fredsoperasjonen i Sierra Leone (UNAMSIL) fikk sitt POC mandat (Department of Peace Operations, 2019, s. 5), tett fulgt av MUNOC i 2000, har beskyttelse av sivile vært godt forankret i mandatene til en rekke fredsoperasjoner (Hultman, 2013). Dette innebærer muligheten til å bruke alle tilgjengelige virkemidler, inkludert dødelig makt. Denne forankringen på strategisk nivå står i kontrast til gjentatte hendelser der FN ikke har lyktes med å beskytte sivile. Et av mange eksempler er massakren av sivile i Kisangani i 2002 og FNs mislykkede forsøk på å hindre opprørere i å innta Goma og Bukavu i 2004, som ble nevnt innledningsvis i denne studien. Det er nettopp slike hendelser som driver utviklingen framover i MONUSCO:

MONUC/MONUSCO, with the largest uniformed contingent of all UN peacekeeping missions, has been the testing ground for physical protection mandates and approaches,the UN mission has learned in phases, defining and implementing protection tools and strategies as the eastern part of the country faced repeated cycles of violence related to failing political and peace processes (Boutellis, 2013, s. 2, art 48).

Som regel har tilbakeslag ført til innovative løsninger på taktisk nivå, men idet M23 erobret Goma i november 2012, førte det til etableringen av en kampklar brigade, noe som fikk stor betydning for FNs tilnærming til bruk av militærmakt for å beskytte sivile på strategisk nivå. Summen av disse erfaringene gjør at FN intensiverer arbeidet med å operasjonalisere og utarbeide retningslinjer for POC i fredsoperasjoner (DPKO, 2015, 2019; Horta, 2015). I «*High-Level Independent Panel on Peacekeeping Operations*» utgitt i 2015 ble det presisert at «Den hellige treenigheten» i fredsoperasjoner; upartiskhet, samtykke og anvendelse av makt kun i selvforsvar, aldri måtte bli en unnskyldning for ikke å lykkes med å beskytte sivile (Horta, 2015). I 2019 utga FN sin policy på beskyttelse av sivile, definert som:

“..missions with a POC mandate are typically authorised under Chapter VII of the UN Charter³ to use all necessary means, including, where necessary, the use of force, up to and including deadly force, to protect civilians under threat of physical violence. The Security Council has specified that the mandate to protect civilians applies within the limits of the capabilities of a peacekeeping operation and within its areas of deployment ” (DPKO, 2019, s. para 16)

1.3 DEFINISJONER

Sentralt i denne studien er begrepene **vold, ikke-statlige væpnede grupper, militærmakt i FN-operasjoner, sivile og beskyttelse av sivile i FNs fredsoperasjoner.**

Jeg vil nå beskrive hvordan jeg definerer disse begrepene, begrunne hvilke avgrensninger de innebærer og hvordan jeg forholder meg til dem videre i studien.

- **Vold:** I dagens konflikter er det nokså vanlig at væpnede aktører bruker vold mot sivile for å nå sine målsettinger. Som en konsekvens er det en økende forventning om at militære skal beskytte sivilbefolkningen mot denne type vold. Da voldsspekteret er vidt er det en rekke typer vold som militære ikke kan eller er egnet til å beskytte mot. I denne studien står begrepet vold sentralt da den søker å utforske hvordan lovlig bruk av makt kan anvendes for å beskytte sivile mot ulovlig bruk av vold i væpnet konflikt. Begrepet vold er omfattende, men denne studien omhandler kun illegal fysisk vold påført sivile av væpnede ikke-statlige grupperinger og jeg velger å bruke Kalyvas definisjon på vold; «*the deliberate infliction of harm on people*» (Kalyvas, 2006, s. 19). Det er altså *villet* vold mot sivile jeg ser nærmere på, og mer presist, hva som kan gjøres for å forhindre den eller dempe dens konsekvenser.
- **Ikke-statlige væpnede grupper:** Det er ingen internasjonalt offisielt anerkjent definisjon av ikke-statlige væpnede grupper i internasjonale traktater. Begrepet refererer til en ikke-statlig part i en internasjonal eller ikke-internasjonal væpnet konflikt. Jeg utforsker primært hva FN-operasjoner kan gjøre for å forhindre vold mot sivile fra slike grupper. Det er allikevel viktig å understreke at mye av volden som begås mot sivile i væpnet konflikt utføres av statlige sikkerhetsstyrker. Det er flere grunner til at FN ikke kan forventes å beskytte sivile mot vold begått av regjeringsstyrker. Et grunnleggende prinsipp for fredsbevaring er samtykke fra partene, noe som innebærer at FN-operasjoner utplasseres på invitasjon av en vertsstat. Dersom FN-styrker skulle konfrontere vertsstaten militært er veien kort til en tilbaketrekking av samtykket og dermed avslutning av misjonen. Det FN-styrker kan og forventes å gjøre noe med, er volden som begås av ikke-statlige grupper, såkalte spoilers. Det er FNs evne til å beskytte sivile fra vold begått av *væpnede grupper som utfordrer statens maktmonopol gjennom sine handlinger* jeg utforsker i denne studien. (Grävingsholt, Hofmann & Klingebiel, 2007, s. 14).
- **Militærmakt i FN-operasjoner:** Prinsippet om ikke-bruk av makt unntatt i selvforsvar og implementering av mandatet er en av hjørnesteinene i FNs fredsoperasjoner og går tilbake til de første utplasseringene av væpnede FN-styrker. Spesielt viktig er dette på strategisk nivå der fredsstyrker ikke er tiltenkt å bruke makt for å påvirke dynamikken i eller utfallet av en krig (DPKO, 2008). Til tross for dette prinsipielle forbudet er det allment forstått at fredsstyrker kan

og bør bruke makt på taktisk nivå, med tillatelse fra sikkerhetsrådet og/eller hvis de handler i selvforsvar eller forsvar av mandatet. Sikkerhetsrådet kan også gi regionale aktører mandat for å gjennomføre fredsoppretting, eksempelvis African Union (AU). I dag er grensen mellom taktisk/operasjonell bruk av makt og strategisk nivå i ferd med å viskes ut. Et eksempel på dette er MONUSCO og opprettelsen av FIB. En avdeling som med sitt svært robuste og offensive mandat opererer i gråsonene taktisk-operasjonelt og sågar strategisk nivå. Man ser en utvikling hvor man går mot mer robuste mandater, der sikkerhetsrådet autoriserer FNs fredsbevarende styrker til å bruke alle nødvendige midler; «*deter forceful attempts to disrupt the political process, protect civilians under imminent threat of physical attack, and/or assist the national authorities in maintaining law and order*» (DPKO, 2008, s. 34).

Jeg legger denne utvidede og mer offensive tilnærmingen til bruk av makt i fredsoperasjoner til grunn. FIB i DRC er spesielt interessant. Mens tidligere operasjoner kunne bruke makt for å beskytte sine mandater, er bruk av makt nå en viktig del av selve mandatet. Ikke bare må oppdragets mål beskyttes ved bruk av makt, men det kan ikke oppnås uten denne maktanvendelsen. I FIB sitt tilfelle er denne maktbruken rettet mot væpnede ikke-statlige grupper som opererer utenfor det tradisjonelle internasjonale systemet for kollektiv sikkerhet (Peter, 2015, s. 357-358).

- **Sivile:** Jeg definerer sivile i henhold til det som FN skisserer i sin policy for beskyttelse av sivile i FN-operasjoner (PoC policy) fra 2019 (DPKO, 2019). Dette da konfliktene i DR Kongo er svært uoversiktlige og komplekse og foregår i en «gråson» der det er en myriade av aktører som skifter fra en status til en annen. En periode kan en person være medlem av de væpnede regjeringsstyrkene, for så å bli sivil, for deretter å bli medlem av en væpnet gruppe. Med andre ord en svært uoversiktlig og kompleks kontekst. Da denne studien skal utforske bruk av makt for å beskytte **sivile** er det nødvendig å etablere en felles forståelse av hva jeg legger i begrepet sivil. I FN sin policy for beskyttelse av sivile defineres sivile på følgende måte;

En sivil defineres som en person som ikke tilhører følgende kategorier: *Medlemmer av væpnede styrker, medlemmer av organiserte væpnede grupper, der deres funksjon i gruppen er permanent «stridende», sivile som aktivt deltar i kamphandlinger. Dette gjelder for perioden de deltar aktivt.* Hvis det er usikkerhet om personen defineres som sivil eller ikke, skal han/hun betraktes som sivil (DPKO, 2019, s. 6 para 21).

- **Beskyttelse av sivile i FNs fredsoperasjoner¹⁰:** Beskyttelse av sivile i militære operasjoner settes vanligvis i sammenheng med krigens folkerett, som gir klare føringer for hvordan legale

¹⁰ Protection of Civilians (PoC)

krigshandlinger mellom krigførende parter skal unngå såkalt “utilsiktet skade”. I dag tolker både FN og NATO beskyttelse av sivile mye videre, og inkluderer beskyttelse fra væpnede aktører som angriper sivile som en del av sin strategi. I denne studien legges FN sin definisjon på «Beskyttelse av sivile mandat» til grunn;

“without prejudice to the primary responsibility of the host state, integrated and coordinated activities by all civilian and uniformed mission components to prevent, deter or respond to threats of physical violence against civilians within the mission’s capabilities and areas of deployment through the use of all necessary means, up to and including deadly force” (DPKO, 2019, s. 5-6 para 18).

1.4 AVGRENSNING

Denne studien avgrenses til å omhandle FNs bruk av militærmakt for å beskytte sivile i de østlige delene av DR Kongo i perioden 2013-20, rent konkret er det FIB/FARCD beskyttelsesoperasjoner mot de to væpnede gruppene M23 (2013) og ADF (2013-2020).

Hvorfor Øst-Kongo? Jeg avgrenser studien til de østre delene av DR Kongo, der over hundre ikke-statlige væpnede grupper opererer. Mange av disse angriper sivile som en del av sin krigføring. Selv om sivile utsettes for vold i andre deler av landet, så er det de tre provinsene Nord- og Sør- Kivu, samt Ituri som er kjerneområdene der de fleste angrepene på sivile finner sted (Congo Research Group, 2019, s. 5). Det er også der FN-operasjonen har konsentrert sine styrker, med et hovedoppdrag å beskytte sivile fra vold. Både M23 og ADF har sine kjerneområder i denne regionen og da spesielt i grenseområdene mot Rwanda og Uganda.

Hvorfor M23 og ADF? Jeg kommer nærmere tilbake til hvorfor nettopp M23 og ADF er valgt for sammenliknende tilfelle-studier, men helt overordnet er både M23 og ADF nevnt spesifikt i sikkerhetsresolusjonen (United Nations. Security Council, 2013) og defineres i denne som hovedtrusler mot sivile i området. Det er nettopp disse gruppene MONUSCO er ment å beskytte sivile fra. Det er derfor også naturlig å se nærmere på hvilken effekt operasjonene mot dem har hatt og hva som forklarer variasjonen i utfall. I sikkerhetsrådsresolusjonen listes flere væpnede ikke-statlige grupper som utgjør en trussel mot sivilbefolkningen i området. I tillegg til M23 og ADF nevnes FDLR, the *Alliance des Patriotes pour un Congo libre et souverain* (APCLS), the Lord’s Resistance Army (LRA) the National Force of Liberation (FNL). Alle disse gruppene ville vært interessante for videre studier, men etter en helhetlig vurdering ble M23 og ADF valgt da de scoret høyest på kriteriene jeg satte for mitt valg av tilfeller (se pkt. 3.3). I tillegg er antall væpnede grupperinger i DR Kongo så høyt og sammensetningen av disse så variert at det innenfor rammene for denne oppgaven ikke ville vært mulig å gjennomføre en kvalitativ analyse av samtlige grupperingers motivasjoner og modus operandi (Congo Research Group, 2019, s. 5).

Hvorfor perioden 2013 til 2020? Studien avgrenses tidsmessig til perioden 2013-20. FIB ble opprettet i mars 2013. Operasjonene mot M23 ble gjennomført fra sommeren 2013 frem til gruppen ble bekjempet i oktober 2013. Når det gjelder ADF gjennomføres det fortsatt operasjoner mot den. Jeg har valgt å sette 2020 som sluttår, for å ha nok tid til å analysere tilgjengelige data.

1.5 STUDIENS STRUKTUR

I kapittel 2 redegjør jeg for eksisterende kunnskap om hvordan militærmakt kan brukes mest mulig effektivt for å beskytte sivile. Basert på denne kunnskapen utleder jeg tre relevante hypoteser, som senere testes. I kapittel 3 beskriver jeg den metodiske tilnærmingen for å besvare forskningsspørsmålene, samt hvordan jeg gjennom dokumentanalyser har innhentet data og analysert disse. I Kapittel 4 gjennomfører jeg en kvalitativ sammenlignende tilfellestudie av FIB/ FARCD sin bruk av militærmakt mot M23 og ADF i DR Kongo i perioden 2013-20, basert på empiri fra dokumentanalysen. Denne tilfellestudien deles inn i to hoveddeler. Først analyserer jeg hvilken trussel M23 og ADF utgjorde mot sivilbefolkningen for deretter å analysere FIB/ FARCDs bruk av militærmakt mot de to gruppene. Jeg avslutter med en oppsummering, og anbefalinger til veien videre for forskning, praksis og policyer for bruk av militærmakt i dagens og fremtidens fredsoperasjoner.

2 Bruk av militærmakt for å beskytte

I dette kapitlet redegjør jeg for eksisterende forklaringer om hvordan militærmakt kan benyttes mest mulig effektivt for å beskytte sivile. Dette er et ungt fagfelt med to hovedretninger der den ene legger vekt på militærteori, inkludert forbedret trusselforståelse og tilpassede operasjoner, mens den andre legger vekt på den avskrekkende effekten av å utplassere et stort antall uniformerte styrker. Innledningsvis redegjør jeg kort for det som jeg har valgt å kalle den volumbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile, en forenklet samlebetegnelse på det som jeg oppfatter som hovedalternativet til den trusselbaserte tilnærmingen. Deretter redegjør jeg for hvorfor jeg har valgt å bruke den trusselbaserte tilnærmingen som det teoretiske rammeverket for min analyse. Videre presenterer jeg den trusselbaserte tilnærmingen, herunder den såkalte matching-teorien til Alexander William Beadle (Beadle, 2014). Avslutningsvis operasjonaliserer jeg eksisterende forklaringer på hvordan militærmakt kan brukes for å beskytte sivile. Dette gjøres ved å utlede tre hypoteser som jeg nytter i analysedelen (Kap. 4) for å besvare forskningsspørsmålene som gjelder variasjonen i effekten av militærmakt brukt mot M23 og ADF for å beskytte sivile i de østlige delene av DR Kongo (2013-20).

2.1 HVORFOR VARIERER EFFEKTEN AV MAKT?

Effekten av militærmakt for å beskytte sivile har variert i ulike fredsoperasjoner. Det er operasjonene der man har mislyktes som naturlig nok får mest oppmerksomhet. Rwanda¹¹ og Srebrenica¹² er navn som for alltid vil bli husket som eksempler på fredsoperasjoner der styrkene på stedet ikke lyktes med å beskytte sivile fra massedrap. Mye av forskningen på FNs evne til å beskytte stammer også fra slike feilsteg. Frem til nylig har det vært lite forskning på hva som leder til mer positive utfall. Jeg kommer tilbake til den kunnskapen senere i kapitlet. Enkelte som Fortna vil også hevde at FNs manglende evne til å beskytte i Srebrenica og Rwanda ikke har så mye med militærmakt å gjøre i det hele tatt, men at hovedforklaringene har mer å gjøre med feilsteg begått av ikke-militære kapabiliteter i de ulike fredsoperasjonene (Fortna, 2008). Man kommer ikke utenom at FN-styrkene i begge tilfeller ble passive tilskuere til noen av de verste overgrepene mot sivile etter andre verdenskrig. Til tross for sin tilstedeværelse lyktes de på langt nær med å beskytte sivilbefolkningen mot utstrakt og systematisk vold.

Eksisterende forklaringer på nytteverdien av militærmakt for å beskytte kan grovt deles inn i to hovedretninger. Den ene setter søkelys på beskyttelse gjennom tilstedeværelse, der et tilstrekkelig antall uniformerte styrker fungerer avskrekkende for eventuelle overgripere og dermed hindrer overgrep mot

¹¹ Fra 6. april til midten av juli i 1994 ble mellom 800 000 og en million tutsier og moderate hutuer drept i det afrikanske landet Rwanda uten at verdenssamfunnet og FN greide å hindre det.

¹² Fra 11- 22 juli 1995 drepte serbiske styrker ledet av general Ratko Mladic ca. 8 000 bosnisk muslimske menn og gutter i den FN erklærte sikre sonen Srebrenica.

sivile (volumbasert). Hovedkriteriet for suksess er en antagelse om at det å være til stede (i stort nok antall) er nok til å avskrekke væpnede grupper. Denne ideen gjenspeiles også i den formelle FNs policy for beskyttelse av sivile (DPKO, 2019, s. 12-14). Den volumbaserte tilnærmingen kommer først og fremst fra kvantitativ forskning som sammenligner antall sivile drept med antall FN-styrker utplassert. Denne forskningen har lyktes med å finne klare konfliktreducerende effekter av store FN-operasjoner som utplasserer tusenvis av uniformerte styrker. De uniformerte styrkene reduserer intensiteten av konflikten herunder reduksjon av overgrep mot sivile, de reduserer varigheten på konflikter sammenlignet med konflikter uten fredsstyrker til stede, og forlenger varigheten på freden etter konflikten (Hegre, Hultman & Nygård, 2011, 2015; Hultman, Kathman & Shannon, 2014).

Selv om dette er sterke og viktige funn, er de ikke fullt ut tilfredsstillende. Den avskrekkende effekten av uniformerte fredsstyrker på potensielle overgrep mot sivile oppnås ikke før man har et betydelig volum av fredsstyrker på plass, men forskningen sier lite om hvor mange uniformerte som må til, annet enn «tusenvis» (Kjeksrud, 2019, s. 29). Den volumbaserte forskningen er dermed ikke i stand til å si hvordan de konfliktreducerende effektene oppstår, annet enn ved et visst antall. Ved å legge vekt på at tilstedeværelse av fredsstyrker er løsningen på problemet vil man også kunne forledes til å tenke at det å være til stede er nok for å beskytte. Vi vet at mange væpnede grupper allikevel fortsetter å angripe sivile, også i nærheten av der FN-styrker er utplassert. Det innebærer at den avskrekkende effekten ikke alltid finner sted. Forskningen sier ingenting om hvordan militære styrker kan benyttes for å beskytte sivile mest mulig effektivt fra forskjellige typer trusler, mer enn at de må være til stede. Vi vet at trusler mot sivile varierer mye i dagens væpnede konflikter, fra folkemord til gateopprør. Den volumbaserte forskningen tar lite hensyn til variasjon i trusler, annet enn å telle hvor mange sivile som dør som følge av voldelige hendelser. Det er den manglende oppmerksomheten på de underliggende mekanismene og ikke bare volumet på fredsstyrken som fremstår som den største svakheten i denne forskningen, da man ikke klarer å forklare variasjonen i effekt av anvendelsen av militærmakt annet enn på et overordnet nivå.

Den andre teoretiske retningen er den trusselbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile, som er utviklet i et forskermiljø i Norge med utspring i Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) og Forsvarets høyskole (FHS). Der har man, som navnet røper, lagt større vekt på å forstå trusselen som de sivile står overfor. En dyp forståelse av truslene vil muliggjøre best mulig bruk av militærmakt for å beskytte. Ved å tilpasse bruken av militærmakt slik at den påvirker væpnede aktørers evne og vilje til å angripe sivile vil man kunne redusere trusselen mot sivile mest mulig effektivt, uten å gjøre mer. Den trusselbaserte tilnærmingen inkluderer den såkalte matching-teorien, som kort fortalt sier at maktbruken må tilpasses voldsbruken for å være effektiv. Jeg kommer tilbake til detaljene i argumentet i neste kapittel.

Innledningsvis i denne delen nevnte jeg Rwanda og Srebrenica som eksempler på mislykket anvendelse av militærmakt for å beskytte sivile i fredsoperasjoner. I begge disse tilfellene var fredsstyrker på plass i konfliktområdet. Hvis man veldig forenklet bruker den volumbaserte tilnærmingen for å forklare hvorfor man ikke lyktes med å beskytte sivile, er svaret for begge hendelsene tilsynelatende enkel; fredsstyrkene var ikke til stede i tilstrekkelig volum for å avskrekke overgriperne fra å anvende vold mot sivile. Fremfor å legge vekt på troppeantall, har jeg heller valgt å studere operasjoner der volumet på fredsstyrken var tilnærmet lik i begge tilfellene, mens utfallene varierte. Volumet på fredsstyrken kan dermed ikke være den eneste forklaringen på variasjonen i oppnådd effekt.

I denne oppgaven brukes derfor den trusselbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile som rammeverk for analysen, da denne teorien langt på vei er et funksjonelt verktøy for planlegging av bruk av militærmakt for å beskytte sivile kontra den volumbaserte tilnærmingen som kun tilbyr en overordnet teoretisk forklaring. Da forskningsspørsmålene i denne oppgaven krever mer detaljer på forklaringen enn kun volumet på fredsstyrken involvert, vurderer jeg denne som ikke egnet som rammeverk for min analyse.

2.2 TRUSSELBASERT TILNÆRMING

I dette underkapittelet vil jeg redegjøre for den trusselbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile. Grunnpremisset tilsier at for å finne den best mulige anvendelsen av militærmakt for å beskytte sivile er det helt nødvendig å forstå hvorfor og hvordan en aktør anvender vold mot sivile. Det er volden og trusselen som definerer oppgaven som skal løses. Opprinnelsen for denne tilnærmingen ble først skissert av Beadle i 2011 (Beadle, 2011) og videreutviklet i 2014, 2016 og 2019 (Beadle & Kjeksrud, 2014; Kjeksrud, 2019; Kjeksrud, Beadle & Lindqvist, 2016) og det er disse publikasjonene jeg har brukt som kilder for min redegjørelse av denne tilnærmingen.

” Utility of force to protect is found when military actions successfully reduce the threat to civilian security without causing more harm in the process ”

(Beadle, 2011).

I dagens konflikter er aktørers anvendelse av vold mot sivile for å nå sine målsettinger blitt tilnærmet normen. Som en konsekvens av dette er beskyttelse av sivile blitt en av hovedmålsettingene i fredsoperasjoner (DPKO, 2019). Konflikten i DR Kongo er et eksempel på hvor store konsekvenser denne økte voldsbruken mot sivile får. I DR Kongo er antall internt fordrevne personer (IDPer) høyt, pr desember 2019 var antallet cirka fem millioner. Problemet var spesielt akutt i Beni i Nord-Kivu, Fizi Territory i Sør-Kivu og Djugu i Ituri. I juni måned 2020 var det høy forekomst av vold mot sivile i Ituri,

noe som i løpet av noen få dager drev mer enn 300.000 mennesker på flukt ("6 Sub-Saharan Africa," 2020, s. 317).

For å finne den best mulige bruken av militærmakt for å beskytte sivile i en spesifikk situasjon er det viktig å identifisere og forstå den spesifikke trusselen sivile står overfor, for dermed å tilpasse maktbruken opp mot denne (Beadle, 2011, 2014; Beadle & Kjeksrud, 2014; Kjeksrud et al., 2016). Vurderingene som legges til grunn når bruk av militær makt for å beskytte sivile planlegges er forskjellige fra når man planlegger å bruke militærmakt i mer «tradisjonelle» settinger, der hensikten med maktbruken er å beseire væpnede motstandere eller erobre nytt territorium.

Beskyttelse av sivile i fredsoperasjoner omfatter i dag mer enn å minimere utilsiktet skade på sivile, selv om dette aspektet er om mulig enda viktigere i dag enn tidligere. Å beskytte sivile i dagens fredsoperasjoner vil som oftest innebære bruk av millitærmakt mot ikke-statlige væpnede grupper som aktivt anvender vold mot sivile for å nå sine målsettinger (DPKO, 2019; NATO, 2016). Hensikten med denne anvendelsen av militærmakt er å redusere trusselen disse aktørene utgjør mot sivilbefolkningen, samtidig som en søker å minimere utilsiktede skader på sivile som følge av denne anvendelsen av militærmakt.

Man kan ikke planlegge bruk av militærmakt for å beskytte uten å ha inngående kjennskap til og forståelse av hvordan de aktuelle aktørene anvender vold mot sivile. Først da vil man vite trusselnivået som skal reduseres og ikke minst vil man vite hvilke konsekvenser det vil få hvis man ikke reduserer dette trusselnivået. Det er store variasjoner i de ulike aktørenes anvendelse av vold mot sivile, både i volum og fremgangsmåter, men felles for alle aktører som anvender vold mot sivile er at de mener denne voldsbruken vil bidra til at de når deres målsettinger (Beadle, 2014). I planlegging og bruk av militærmakt for å beskytte er det avgjørende å ta inn over seg det faktum at aktørene som anvender vold mot sivile er avhengig av andre kapabiliteter for å kunne ramme sivile, enn om de skulle rammet en væpnet motstander. Hvis man ikke tar hensyn til dette i planlegging av operasjonene og kun har som mål å nedkjempe en aktør militært kan den samme operasjonen som skulle beskytte sivile fra vold ende opp med å gjøre større skade enn nytte for sivilbefolkningen (Beadle, 2014, s. 7).

I beskyttelsesoperasjoner der militærmakt brukes for å beskytte sivile mot vold finner man et bredt spekter av væpnede aktører som anvender vold på ulike måter og med ulike målsettinger. Nyttens av å bruke militærmakt for å beskytte i de ulike tilfellene vil avhenge av hvilken type vold man står overfor. Derfor er det behov for å systematisk analysere utvalget av aktører i et sett med kategorier. Først da vil det være mulig å identifisere den best mulige tilpassede bruken av militærmakt mot den spesifikke aktøren (Beadle, 2014, s. 10).

Den trusselbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile er bygget på en forståelse av problematikken som har sitt utspring i sju generiske scenarioer opprinnelig utviklet ved FFI. I 2019 ble antallet utvidet til åtte (se fig..2.2)^{13,14} Dette rammeverket ble utviklet for å komplettere daværende FN PoC policy (DPKO, 2015), samt gi retningslinjer for hvordan implementere PoC mandatene i fredsoperasjoner. Scenarioene spenner fra de minst voldelige situasjonene; «*Mob Violence*» til det mest voldelige scenarioet; «*Genocide*». Scenarioene tar sikte på å favne hele spekteret av potensielle fysiske trusler om vold mot sivile, og hvert scenario beskriver en spesifikk type trussel, som krever en spesifikk bruk av militærmakt for å kunne beskytte mot denne trusselen om vold. Det er imidlertid viktig å huske på at disse scenariene kan oppstå samtidig eller i ulike faser av en konflikt (Beadle & Kjeksrud, 2014).

De åtte scenarioene som er beskrevet i figur 2.2 er utledet av analyser av en rekke væpnede grupper i tidligere konflikter, basert på fem parametere; i) type aktør, ii) rasjonale for bruken av vold mot sivile, iii) strategi og taktikk for voldsbruken mot sivile, iv) kritiske kapabiliteter for voldsbruk mot sivile, og v) forventet slutttilstand uten intervensjon mot voldsbruken. Scenarioene fungerer også som en typologi, der alle åtte scenarioer beskriver fundamentalt forskjellige trusler mot sivile, der også militærmaktens rolle vil variere mellom scenarioene. Det er viktig å understreke at scenarioene er et analytisk verktøy, som skal legges til rette for en bedre forståelse av hvordan trusler kan variere i «typiske» situasjoner. Det er likevel svarene man får ved å analysere de fem parameterne som er det mest sentrale for å forstå truslene, da væpnede aktører sjelden enkelt lar seg kategorisere i idealtyper. Allikevel vil kombinasjonen av parameteranalysen og scenarioerammeverket kunne hjelpe meg med å forstå hvilke trusler FIB/FARDC sto overfor i østre deler av DR Kongo. Denne forståelsen vil være nødvendig for å analysere om FN lyktes med å tilpasse bruken av militærmakt til de truslene de stod overfor.

¹³ Videreutviklet av Stian Kjeksrud i hans doktoravhandling (Kjeksrud, 2019)

¹⁴ Fullstendig scenariobeskrivelse ble først publisert i *Protection of civilians – military planning scenarios and implications* (2014). Alexander Beadle. FFI-report 2014/00519. I tillegg er 'mob violence/voldelige folkemasser' scenario beskrevet i – *Protecting civilians from violence: A threat-based approach to protection of civilians in United Nations Peace Operations*. (Kjeksrud et al., 2016) (Kjeksrud, 2019, s. 40).

Fig. 2.2 Åtte generiske trussel scenarioer (Beadle, 2014, s. 24)¹⁵

Scenario ¹⁶	Type aktør	Rasjonale	Strategi & taktikk	Nødvendige kapabiliteter	Forventet slutttilstand
Mob violence <i>Liberia</i> ('04, '05, '09, '11, '15) <i>Elfenbenskysten</i> ('04) <i>Sierra Leone</i> ('00, '02) <i>DRC</i> ('13, '15)	Enkelt-individer eller folkemasser	Utnytte folkemassene for personlig vinning, hevn eller politisk innflytelse	Ikke- eller delvis organiserte kriminelle handlinger, som drap, plyndring, brannstiftelse og voldtekt	Bevegelsesfrihet/ mobilitet	Få drept, men muligens omfattende skader på eiendom og det skapes en oppfatning av en usikker sikkerhetssituasjon.
Post-conflict revenge <i>Kosovo</i> (post-'99) <i>Iraq</i> (post-'03)	Enkelt-individer eller folkemasser	Personlig hev n for begåtte kriminelle handlinger	Øye for øye-tann for tann oppgjør, gjennom kriminelle voldshandlinger, som drap, brannstiftelse og kidnapping	Bevegelsesfrihet/ mobilitet for enkelt-individer og små grupper for å få tilgang til potensielle ofre	Få drept (dusinvis, hundrevis), men grupper forbundet med tidligere gjerningsmenn kan flykte, etter relativt lite vold
Insurgency <i>Mali</i> ('13-'15) <i>DRK</i> ('12-'13) <i>S.Sudan</i> (12-13)	Våpnede grupper (klassiske opprørere med politiske eller ideologiske mål)	Å kontrollere befolkningen som de er avhengige av og undergrave tilliten til sine rivaler/ motstandere	Selektiv og ukritisk vold, gjennom trusler, målrettede drap, bombing, gjengjeldelse, avhengig av hvor god kontroll de har.	Bevegelsesfrihet til å velge tid og sted for angrep, tilgang til effektorer/ våpen som kan nyttes til vilkårlig vold.	Færre drept og skadde enn i mange andre scenarioer, de fleste på grunn av bruk av ikke selektive våpen; sivilbefolkningen vil gradvis flykte fra kampområdene.
Predatory violence <i>DRK</i> ('99-'15)	Våpnede grupper	Å overleve eller egen vinning ved å utnytte sivile	Tvinge sivile til etterlevelse gjennom plyndring, beskatning, tvungen rekruttering, seksualisert vold, brutalitet, spesielt mot «enkle mål»	Bevegelsesfrihet til å velge tid og sted for angrep, operasjonell sikkerhet (hemmelighet), ofte sentralisert kommando	Midlertidig uforholdsmessig forhold til antall ofre/berørte storskala, forskyvning av sivile i berørte områder, mange bortføringer, spesielt av ungdommer

¹⁵ Beadle skisserte 7 scenarioer, Kjeksrud utviklet en siste Mob violence i sin doktoravhandling (Kjeksrud, 2019, s. 41).

¹⁶ I denne studien nyttes konsekvent den engelske betegnelsen på de ulike scenarioene.

Scenario	Type aktør	Rasjonale	Strategi & taktikk	Nødvendige kapabiliteter	Forventet slutttilstand
Communal conflict ¹⁷ Mali (Tuareg-Fulani) S. Sudan (Lou Nuer - Murle) Abyei (Misserya vs. Ngok Dinka) DRK (Hema vs. Lendu)	Hele stamme-samfunn etniske eller sekteriske (muligens med ekstern støtte)	Hevne tidligere angrep og avskrekke ytterligere gjengjeldelsesaksjoner for dermed beskytte eget samfunn	Forsøk på å tvinge andre samfunn til underkastelse ved massakrer, bortføringer, raid, ødeleggelse av hjem og kritisk infrastruktur, ofte svært brutal bruk av vold	Bevegelsesfrihet for å nå andre samfunn, tilgang til dødeligere våpen er forbundet med høyere antall dødsfall	Relativt høyt antall drepte og bortførte på begge sider, spesielt kvinner og barn; eksistensgrunnlaget stjålet eller ødelagt; midlertidig forskyvning av befolkningen i homogene områder
Government repression <i>Elfenbens kysten</i> ('10– '11) <i>Syria</i> ('12–d.d)	Autoritære regimer, eller de facto myndigheter i et område	For å kontrollere en urolig befolkning grunnet reell eller oppfattet tilknytning til opposisjon	Undertrykke befolkningen, gjennom selektiv og ukritisk vold, trusler, forvaring, voldtekt som terror, ødeleggelse, sporadiske massakrer	Kommando og kontroll for styresmakter bevegelsesfrihet for regulære styrker, tunge våpen, støtte til spesial / irregulære enheter	For det meste drepte «stridende», gradvis økning i sivile dødsfall på grunn av bruk av tunge våpen og økt intensitet i kamphandlingene, storskala forskyvning, utbredt ødeleggelse av befolkningscentre
Ethnic cleansing Bosnia (92–95) Central African Republic (14)	Stater eller den militært overlegne aktøren.	Fordrive en bestemt gruppe fra et bestemt område.	Tvinge målgruppe til å forlate gjennom trusler, svært synlige drap, brutalitet, massevoldtekt, ødeleggelse av eiendom	Kommando og kontroll, bevegelsesfrihet for irregulære enheter, regulære enheter for militær kontroll	Bare noen få prosent drept, men det store flertallet av målgruppen for vold utvist (~ 90%); ødeleggelse av målgruppens hjem og kulturelle bygninger
Genocide Rwanda ('94) Srebrenica in Bosnia ('95)	Stater eller den militært overlegne aktøren.	Utrydde en spesiell gruppe mennesker.	Ødelegge eksistensen av en gruppe gjennom koordinerte massedrap, deportasjon, systematisk voldtekt for å hindre reproduksjon	Kommando og kontroll, bevegelsesfrihet for irregulære enheter, regulære enheter for militær kontroll, tilgang på håndvåpen	Majoriteten av målgruppen drept (50% +), i løpet av relativt kort tid

¹⁷ I denne studien defineres “**Communal Conflict**” som voldelig konflikt mellom ikke statlige aktører som har en felles identitet skapt av kulturell, geografisk eller etnisk tilhørighet.

Beadle lanserte også ideen om at den som er satt til å beskytte må matche overgriperens bruk av vold. Denne såkalte «matching-teorien» er helt enkelt basert på tanken om at militærmakten må tilpasses den trusselen sivile står overfor. Basert på Smiths fire funksjoner av militærmakt, som sier noe om hva militære styrker kan gjøre i operasjoner, skisserer Beadle fire mulige måter væpnede aktører kan bruke vold mot sivile for å oppnå sine målsetninger (Beadle, 2011; Smith, 2006).

Smith har identifisert fire funksjoner av militærmakt som beskriver hva militærmakt kan utrette. Disse fire er; «*ameliorate*», «*contain*», «*deter or coerce*» og «*destroy*» (Smith, 2006, s. 320).

1. «**Amelioration**» kan oversettes til norsk med å understøtte og/eller forbedre. Denne funksjonen innbefatter ikke bruk av militærmakt annet enn i selvforsvar. Militære styrker kan levere nødhjelp, bygge flyktingeleire og reparere kritisk infrastruktur som for eksempel veier og bruer. I tillegg kan militære styrker bidra med understøttelse i form av observatører som rapporterer, og denne funksjonen kan også inkludere aktiviteter som opp trening av sikkerhetsstyrker.
2. «**Containment**» kan oversettes med å avgrense/hindre spredning av noe. Eksempler på denne funksjonen er bruk av militære styrker til å håndheve sanksjoner, våpenembargo, sikkerhetssoner og «no-fly zones» for å forhindre bruk av luftmakt.
3. «**Deterrence or coercion**» kan oversettes til norsk med avskrekking eller tvang og innbefatter bruk av militærmakt for å; true eller overtale en eller flere aktører slik at den/de endrer intensjonen.
4. «**Destruction**» kan oversettes til norsk med ødeleggelse og innebærer aktiv bruk av militærmakt for å ødelegge en aktørs/motstanders evne og/eller vilje til å gjøre motstand.

I tabellen nedenfor er de fire funksjonene av makt og funksjonene av vold satt opp mot hverandre for å illustrere hvordan de ideelt kan tilpasses hverandre for å beskytte sivile best mulig (Kjeksrud, 2019, s. 137).

FIG.2.1 Funksjoner av vold mot sivile vs. funksjoner av militærmakt for å beskytte ¹⁸

Funksjoner av vold mot sivile (Beadle, 2011)	Funksjoner av militærmakt for å beskytte (Smith, 2006)
<i>Impairment</i> Eksempelvis; tilstedeværelse av væpnede grupper for derved å svekke motstanderens innflytelse	<i>Amelioration</i> Eksempelvis tilstedeværelse av militære observatører som rapporterer overtredelser/ attribuerer aktører
<i>Incitement</i> Eksempelvis: angrep utført av opprørere i regjeringkontrollerte områder, spre urolighetene	<i>Containment</i> Eksempelvis: etablering av sikkerhetssoner, våpenfrie soner, avgrense urolighetene.
<i>Deterrence or coercion</i> Eksempelvis: trusler eller gjengjeldelsesanslag mot sivile som samarbeider med “fienden”, eller demonstrativ voldsanvendelse mot sivile for å få sivilbefolkningen til å flykte fra visse områder	<i>Deterrence or coercion</i> Eksempelvis: trusler om eller bruk av makt for å redusere evnen og viljen til å bruke vold mot sivile
<i>Destruction</i> Eksempelvis: massakrer eller “brent jords” taktikk	<i>Destruction</i> Eksempelvis: nøytralisering av opprørsstyrker ved å nedkjempe dem eller fysisk ødelegge kritisk infrastruktur

1. «**Impair**» er det motsatte av Smiths «**amiliation**», da det handler om å forsterke, i stedet for å redusere, en følelse av usikkerhet i sivilbefolkningen. Tilstedeværelsen av væpnede aktører i en konflikt kan svekke sikkerheten til sivile. Selv om disse aktørene ikke aktivt angriper sivile, er faren for utilsiktet skade på sivile til stede ved kamphandlinger mellom de ulike væpnede aktørene.
2. «**Incite**» er det motsatte av Smiths «**containment**», da aktørene bruker vold for å spre usikkerhet og ustabilitet til områder som har vært sikre/stabile. Aktører kan bruke vold som rammer vilkårlig i form av f.eks selvmordsbombere og/eller improviserte sprengladninger som veibomber for å utfordre en regjering og destabilisere sikkerhetssituasjonen.
3. «**Deterrence or coercion**». Trusler brukes ofte av væpnede aktører til å «**avskrekke**» sivile fra å samarbeide med de som anses som fienden i områder under deres kontroll. Vold og særlig brutal vold kan også brukes til å «**tvinge**» grupper av sivile til å endre sin oppførsel slik at det gagnar aktørens interesser, for eksempel fordrive sivilbefolkningen fra et område til et annet for dermed å skape en fordelaktig situasjon for seg selv.

¹⁸ Hentet fra (Kjeksrud, 2019, s. 137), de engelske navnene på funksjonen er beholdt, mens beskrivelsen er oversatt til norsk.

-
4. «**Destroy**». Vold brukes bare til å *ødelegge* sivile når fysisk utryddelse er målet, for eksempel under folkemord. Den kan også brukes mot sivil eiendom, eksempelvis ved å brenne hjem, ødelegge avlinger eller rasere religiøse bygninger.

Disse voldsfunksjonene mot sivile må skilles fra en væpnet aktørs bruk av militær makt mot andre væpnede aktører. Opprørere kan for eksempel bruke geriljakrigføring som en strategi for å «tvinge» regjeringer til å gjøre politiske innrømmelser, mens den væpnede aktørens bruk av vold bare er ment å "Incite/forsterke" usikkerhet i områder under regjeringens kontroll og "avskrekke" samarbeid andre steder. Til sammenligning vil aktører i et folkemord «ødelegge» en bestemt gruppe mennesker, mens de bare søker å «Impair/svekke» sikkerheten til lokale fredsbevarende styrker for å fremtvinge tilbaketrekning. For at militær makt skal kunne brukes for å redusere trusselen mot sivile, uten å forårsake mer skade enn det ville oppstått uten denne maktbruken, må funksjonene til ens egen bruk av makt i teorien matche aktørens bruk av vold mot sivile (Beadle, 2011, 2014; Kjeksrud et al., 2016). Først da vil bruken av militærmakt for å beskytte ha en effekt på aktørens evne og vilje til å anvende vold mot sivile.

2.3 TRUSSELSCENARIOER OG BRUK AV MAKT

I denne delen av teorigapittelet vil jeg beskrive de mest relevante scenarioene fra Beadles typologi som kan forklare voldsanvendelsen mot sivile fra M23 og ADF i perioden 2013-20. I tillegg beskriver jeg hvordan Beadle et al. mener at militærmakt er tiltenkt benyttet innen hvert av disse for å matche voldsbruken mot sivile. På denne måten lager jeg et teoretisk fundament for mine analyser i kapittel 4 av FNs faktiske operasjoner.

Det er to scenarioer jeg finner mest anvendelig og relevant for å kunne svare på spørsmålene i denne studien: *Insurgency*¹⁹ og *Predatory violence*, som i det etterfølgende vil bli beskrevet nærmere. Av de 8 generiske scenarioene skissert i den trusselbaserte tilnærmingen er disse to identifisert som mest relevante opp mot denne studien. Scenariobeskrivelsene er hentet fra «Protecting Civilians from Violence - A Threat-Based Approach to Protection of Civilians in UN Peace Operations» (Kjeksrud et al., 2016).

¹⁹ Klassisk teori beskriver opprørsbevegelser som å forsøke å få kontroll over staten, eller en del av den. «Konflikten oppstår fra opprørernes handling med sikte på å gripe makten – eller å splitte seg fra det eksisterende landet (Galula, 2006, s. 3)

«Insurgency»

I dette scenarioet brukes vold mot sivile som et middel for å svekke styresmaktene eller andre konkurrerende væpnede grupper (Kjeksrud et al., 2016, s. 9). Aktørene som anvender vold mot sivile, er vanligvis væpnede grupper som kjemper for politisk makt og innflytelse. Regjeringsstyrker og rivaliserende grupper er primærmålet for angrepene, men opprørerne kan benytte seg av en kombinasjon av selektiv vold (eksempelvis likvidering) og mer villkårlig vold (eksempelvis veibomber) for å ramme sivile direkte for å forhindre at sivilbefolkningen samarbeider med fienden. Det kan også gjennomføres angrep som har til hensikt å fremprovosere en overreaksjon fra regjeringsstyrkene.

Antall drepte sivile vil i dette scenarioet være relativt lavt sammenlignet med et «omvendt» scenario der styresmaktene/regjeringen er hovedaktøren som bruker vold mot sivilbefolkningen. Når sivilbefolkningen flykter, flykter de fra kamphandlingene, ikke opprørsgruppene (Kjeksrud et al., 2016, s. 9). Graden av vold i dette scenarioet vil variere i tid og rom. Militære operasjoner mot opprørerne kan øke trusselnivået mot sivile grunnet faren for gjengjeldelser ved mistanke om samarbeid med styresmaktene/motstanderen. Så lenge aktørene kun anvender vold mot sivile for å undergrave styresmaktene eller konkurrerende væpnede grupper, er det sannsynlig at deres bruk av vold mot sivile vil være relativt begrenset (Kjeksrud et al., 2016, s. 9).

Anvendelse av makt for å beskytte sivile i «Insurgency»

I dette scenarioet er rollen til militære styrker for å beskytte sivile mot vold noe begrenset (Kjeksrud et al., 2016, s. 24). Man kan hevde at hovedvekten av sivilbefolkningen faktisk ikke vil være bekymret for sikkerheten, da risikoen for å bli utsatt for vold er relativt lav og volden i mange tilfeller er selektiv. Militære styrker må som et minimum være i stand til å holde og kontrollere områder som opprørerne er fordrevet fra fram til lokale sikkerhetsstyrker kan etablere permanent tilstedeværelse. Hvis man ikke er i stand til å kontrollere disse områdene, vil det å fordribe opprørerne bare øke sjansen for vold mot sivile, da gjengjeldelsesaksjoner mot de som opprørerne oppfatter å samarbeide med myndighetene/motstanderne er svært sannsynlig.

Samarbeid med regjeringsstyrker er en mulig handlemåte, som kan gi nyttig informasjon om aktørene som utfører vold mot sivile. Dette vil kunne redusere sjansen for at man blir oppfattet som en part i konflikten. I dette scenarioet vil aktørene kunne utpeke og angripe både den militære delen og resten av FN-komponentene i misjonen. *«Beyond defending key population centers from insurgents, monitoring government forces in these same areas may be important to reduce risks of retaliation against civilians on the basis of perceived or real affiliation with insurgents»* (Kjeksrud et al., 2016, s. 24). Valgte handlemåte for anvendelse av militærmakt for å redusere trusselen mot sivile i dette scenarioet må tilstrebe å skille mellom tiltak for å beskytte sivile som blir direkte angrepet av aktørene, og tiltak som gjøres for å redusere faren for utilsiktet skade på sivile i forbindelse med operasjoner mot

opprørerne. Strategisk kommunikasjon kan brukes for å øke bevisstheten hos sivilbefolkningen om hvordan opprørerne bevisst angriper sivile, og informere om hvordan man forsøker å beskytte sivilbefolkningen mot denne trusselen.

«Predatory violence»

I dette scenarioet bruker væpnede grupper vold mot sivile overlatt for å sikre egen overlevelse eller for å sikre økonomisk vinning (Kjeksrud et al., 2016, s. 9). Aktørene som anvender vold mot sivile er vanligvis opprørere som ikke har lyktes med å nå sine opprinnelige politiske målsettinger, men som likevel nekter å la seg oppløse og avvæpne. Videre er de som oftest fysisk fordrevet fra geografiske områder der de har støtte/hører hjemme, noe som medfører at de lettere tyr til overlatt vold mot sivile i form av for eksempel tvangsrekruttering, ulovlig skattelegging og regelrett plyndring.

Aktørene kan også i noen tilfeller være elementer av regjeringsstyrkene/sikkerhetsstyrkene som styresmaktene ikke har maktet å etterforsyne og/eller lønne tilfredsstillende. I begge disse tilfellene mangler aktørene støtte fra sivilbefolkningen i området de opererer i. «*All civilians are the potential victims of predatory violence. The use of excessive violence such as mutilation of body parts or torture is common to instill fear in the population*» (Kjeksrud et al., 2016, s. 9). Angrepene bærer som oftest preg av å være svært brutale og søkes gjennomført når muligheten byr seg mot helst «lette» forsvarsløse mål, der kvinner og barn er særlig utsatt. I disse angrepene er det relativt få drepte, men antall bortførte og fordrevne er som oftest høye, noe som i stor grad skyldes brutaliteten og uforutsigbarheten i gjennomføringen av disse angrepene.

Ofte er det ikke noe klart geografisk mønster for hvor angrepene finner sted, annet enn at de finner sted i områder der sannsynligheten for utbytte er høyt og sannsynligheten for motstand er lav.

Anvendelse av makt for å beskytte sivile «Predatory violence»

I dette scenarioet har militære styrker en viktig rolle å spille i beskyttelse av sivile mot vold (Kjeksrud et al., 2016, s. 24). Offensiv militære operasjoner vil ofte være eneste måten å oppnå en mer permanent beskyttelse av sivile mot aktørene som anvender vold mot sivile i dette scenarioet. Midlertidig beskyttelse kan oppnås ved spredt tilstedeværelse og avskrekking, siden denne typen aktører som oftest lett lar seg avskrekke av profesjonelle militære styrker. På den andre siden vil mislykkede forsøk på å bekjempe slike aktører medføre mer vold mot sivilbefolkningen enn om aktøren ikke hadde blitt forsøkt bekjempet i første omgang.

Members of militias and criminal gangs often include abducted young adolescents and children, both male and female – which makes ethical challenges particularly likely and acute when confronting perpetrators in this scenario (Kjeksrud et al., 2016, s. 24).

Aktørenes anvendelse av vold mot sivile vil i dette scenarioet ofte være svært brutalt og dette, kombinert med tvangsrekruttering av ofte svært unge, kan påvirke moralen til FN-styrker som skal konfrontere disse aktørene. Dette bør det tas høyde for i trening og utdanning av deltagende FN-styrke. Tilstedeværelse av militære styrker kan avskrekke angrep på sivile lokalt, men FN-styrker kan ikke være til stede over alt, til enhver tid. Aktørene vil mest sannsynlig tilpasse seg operasjonsmønsteret til FN-styrkene og gjennomføre angrep på sivile i områder der det er liten, eller ingen tilstedeværelse av FN-styrker. Som en konsekvens av dette er en direkte tilnærming til aktørene som står bak angrepene på sivile uunngåelig. Avvæpningsprogrammer kan bidra til at medlemmer av de aktuelle gruppene deserterer og lar seg demobilisere.

Volden mot sivile i dette scenarioet vil forårsake et høyt antall fordrevne sivile som vil ha større behov for fysisk beskyttelse enn om de hadde blitt værende i sitt opprinnelige område. Dette økte behovet for beskyttelse kan medføre at FN-styrkene blir statiske og ikke mobile nok til å respondere på angrep på sivile i områder som ikke har fast militær tilstedeværelse. For å nøytralisere aktørene som anvender vold mot sivile vil det mest sannsynlig kreves mer eller mindre permanent tilstedeværelse av sikringsstyrker i «frigjorte» områder, enten i form av FN-styrker eller nasjonale sikkerhetsstyrker. Uten en slik tilstedeværelse vil mest sannsynlig nye aktører etablere seg i det «ledige» området.

Leaving areas where predatory rebel groups have been defeated may see the reoccurrence of new groups with even more hard-hitting tactics towards the local population (Kjeksrud et al., 2016, s. 24).

Tett og godt samarbeid med lokalsamfunnet for å få tidlig varsel, kombinert med hurtig reaksjonsstyrke som kan respondere hvis befolkningssentra blir utsatt for angrep, kan ha en god avskrekkende effekt på noen aktører. Det kan i noen tilfeller være krevende og problematisk å samarbeide med nasjonale sikkerhetsstyrker, da disse i noen tilfeller selv utøver vold mot sivile og sågar samarbeider med de væpnede gruppene som utøver volden mot sivile (Kjeksrud et al., 2016, s. 24).

2.4 HOVEDFUNN BRUK AV MILITÆRMAKT

Teorigjennomgangen viser at det finnes flere forhold som påvirker variasjonen i nytteverdien av militærmakt for å beskytte. Det er spesielt tre hovedfunn i eksisterende kunnskap jeg anser som svært viktige for effektiv anvendelse av militærmakt for å beskytte:

- i) Militærmaktens nytteverdi i beskyttelse varierer ut ifra hvilken type trusselaktør de sivile står overfor (Beadle, 2011, 2014).
- ii) For å forstå hvordan militærmakt kan benyttes mest mulig effektivt for å beskytte sivile, må man forstå hvorfor, hvordan, med hvilke kapabiliteter og hvilke mulige utfall væpnede grupper angriper sivile. Gjennom systematiske analyser av fem variabler (type aktør, motivasjon, kapasitet, strategi og taktikk og forventet utfall) kan man plassere trusler i en eller flere av totalt åtte trusselscenarioer, som igjen legger til rette for å utlede effektive militære beskyttelsestiltak (Beadle, 2011, 2014; Kjeksrud et al., 2016).
- iii) For å være effektiv må bruken av militærmakt være tilpasset trusselaktørenes anvendelse av vold mot sivile (matching-teorien). Gjennom å forstå de fire generelle funksjonene av hva militærmakt kan brukes til (*amelioration/containment/deterrenc&coercion/destruction*) og holde de opp mot de fire funksjonene av anvendelse av vold mot sivile (*impairment/incitement/deterrence & coercion/destruction*) kan man finne fram til militære handlemåter som vil kunne ha ønsket effekt (Beadle, 2011, 2014).

De tre hovedfunnene i eksisterende kunnskap gir grunnlaget for utviklingen av tre hypoteser. Disse hypotesene er både retningsgivende for innsamling av data og for analysen som skal svare på forskningsspørsmålene i denne studien.

- ✓ ***H1: Variasjon i trusselen mot sivile påvirker hvilke typer militære tiltak som hadde god beskyttelseeffekt.***
- ✓ ***H2: Tiltakene FIB/FARDC iverksatte var tilpasset trusselen M23 utgjorde mot sivile og reduserte derfor M23s evne og vilje til å angripe sivile.***
- ✓ ***H3: Tiltakene FIB/FARDC iverksatte var ikke tilpasset trusselen ADF utgjorde mot sivile og reduserte derfor ikke ADFs evne og vilje til å angripe sivile.***

3 Metodisk tilnærming

I dette kapitlet vil jeg forklare hvordan jeg har gått fram for å besvare forskningsspørsmålene. Jeg vil redegjøre for den kvalitative forskningsmetoden som utgjør grunnsteinen i forskningsdesignen, beskrive hvilke data den hviler på og hvordan jeg har analysert disse. Studien handler i stort om samhandling mellom mennesker og grupper innenfor en felles kontekst, som naturlig vil kreve samfunnsvitenskapelige metoder. Slike metoder kan grovt sett deles inn i to hovedkategorier; kvalitative og kvantitative undersøkelser. Kvantitativ forskning er opptatt av å undersøke «målbare» data, tellinger og måling av «ting», mens kvalitativ forskning refererer til betydningen og forståelsen av sosiale fenomener i kontekstspesifikke settinger (Dalland, 2017, s. 86-88).

3.1 METODE

Jeg forsøker å avdekke årsakssammenhenger som leder til variasjon i utfall ved bruk av militærmakt i FN-operasjoner for å beskytte sivile mot fysisk vold. Dette er et relativt ungt fagfelt, med mangel på dominerende teorier. Jeg har allikevel valgt en deduktiv tilnærming, for å teste forklaringskraften til den mest spesifikke teorien som er utviklet for å forklare variasjon i militærmaktens nytteverdi for å beskytte sivile fra vold (Beadle, 2011). Den trusselbaserte tilnærmingen gir en systematisk tilnærming til å forstå trusler mot sivile, samt et teoretisk fundament for å analysere i hvilken grad beskyttelsesoperasjoner er tilpasset den trusselen sivile står overfor. Basert på hovedfunnene i Beadle's teori – viktigheten av å forstå trusselen mot sivile før militære tiltak iverksettes og behovet for å matche overgripere for å påvirke deres evne og vilje til å angripe sivile – har gjort det mulig å utlede konkrete hypoteser (pkt. 2.3). Gjennom en sammenliknende kvalitativ tilfellestudie av militære beskyttelsesoperasjoner mot to forskjellige trusler mot sivile i østre deler i DR Kongo, forsøker jeg å avkrefte eller bekrefte hypotesene for å besvare forskningsspørsmålene (se pkt 1.1). Et tilfellestudie er en forskningsstrategi der en studerer ett eller få enkelttilfeller av et mer generelt fenomen (Østerud, Goldmann & Pedersen, 2004, s. 33).

Jeg har valgt en såkalt *teoritestende* tilfellestudie som tar sikte på å gi en grundig undersøkelse av et emne som styres av forskningsspørsmål som stammer fra teoretiske betraktninger (Bryman, 2016, s. 60-64). Tilfellestudier kan også være av en mer undersøkende karakter, der man har ingen eller få teoretiske forventninger. Jeg har utledet tre hypoteser forankret i den trusselbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile som bakgrunn for analysen, som sammen vil kunne besvare forskningsspørsmålene.

Ved å studere to tilfeller der de samme beskyttelsesaktørene har gjennomført operasjoner mot to forskjellige væpnede aktører gjennom det samme teoretiske rammeverket, er jeg i stand til å sammenligne de samme fenomenene i forskjellige kontekster systematisk. Dette er en «strengere» test

av teorien, enn om jeg kun hadde valgt å se på ett enkelt tilfelle. Det kan også styrke funnenes relevans og forklaringskraft utover disse to tilfellene, med noen begrensninger, som jeg kommer tilbake til i analysen og konklusjonen (Jacobsen, 2015). FIB/FARDC har utført mange flere operasjoner mot flere andre væpnede grupper, men ved å velge kun to aktører vil jeg også kunne øke funnenes interne gyldighet. Siden kvalitative tilfellestudier krever at man går dypere i materien, og oppgaven har begrensninger på antall ord, så finnes det også pragmatiske hensyn som taler for å begrense tilfelleutvalget til to.

De dominerende forklaringene på militærmaktens nytteverdi baseres ofte på antall styrker utplassert og deres konfliktreduserende effekt. Med andre ord undersøker de korrelasjoner mellom sivile dødsfall og troppeantall, men de kan ikke gi meg en detaljert forståelse av hvordan makt kan benyttes mest effektivt i konkrete situasjoner. Den kvalitative designen legger dermed til rette for å gå i dybden av mekanismene som spilles ut i enkeltoperasjoner. Den trusselbaserte tilnærmingen krever nettopp dybdeforståelse av aktørene for dermed å kunne skreddersy effektive beskyttelsesoperasjoner som reduserer trusselen denne aktøren utgjør mot sivilbefolkningen. Disse beskyttelsesoperasjonene skal i henhold til den trusselbaserte tilnærmingen søke å matche aktørens voldsbruk og dermed påvirke dens evne og vilje til å bruke vold mot sivile.

Med bakgrunn i denne teorien søker jeg å studere to tilfeller der maktbruken tilsynelatende matcher voldsbruken, men som allikevel varierer i oppnådd beskyttelseeffekt. Den teoretiske forventningen som følger fra den trusselbaserte tilnærmingen vil tilsi at operasjonene mot M23 og ADF, som i ulik grad påvirker gruppenes evne til å gjennomføre angrep mot sivile, skulle være klare suksesser. Allikevel ser vi stor variasjon i utfallene. For å lete etter årsakene til denne variasjonen i utfall, gjennomfører jeg en analyse i tre trinn.

Trinn en i analysen er å bygge en dypere forståelse av trusselen disse to væpnede gruppene utgjorde mot sivilbefolkningen (pkt. 4.2), for om mulig å avdekke ulikhetene i truslene disse utgjorde mot sivile. Denne analysen inkluderer også noen kontrafaktiske vurderinger av hvilke tenkelige utfall man kunne forvente *uten* intervensjon, basert på den trusselbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile (Beadle, 2011; Kjeksrud et al., 2016).

I trinn to (pkt. 4.3) analyseres FIB/FARCDs bruk av militærmakt for å beskytte ved hjelp av Beadles teori om militærmaktens nytteverdi for å beskytte, som kort fortalt er basert på grunntanken om at bruken av militærmakt for å beskytte må tilpasses den type vold man står overfor. Denne teorien er beskrevet mer utdypende i teorikapittelet (pkt.2.2).

I trinn tre ses trusselforståelsen opp mot den anvendte maktbruken for å supplere «matching»-analysen av maktanvendelsen, for om mulig å avdekke ytterligere forhold som kan forklare variasjonen i utfall av oppnådd beskyttelseeffekt.

3.2 KRITERIER FOR TILFELLEUTVALG

FIB/FARCDs bruk av militærmakt mot de to gruppene M23 og ADF velges som tilfeller, da de gir et relevant utgangspunkt for å teste forklaringskraften i det jeg identifiserte som hovedinnsikten i eksisterende kunnskap om nytteverdien av militærmakt for å beskytte sivile. Det er særlig fire grunner jeg har lagt vekt på for å velge tilfeller:

Anvendt militærmakt matcher voldsbruken: Militærmakten anvendt mot M23 og ADF matcher tilsynelatende deres anvendelse av vold mot sivile. Utfra Beadles matching-teori, som fremstår som den mest lovende teorien for å forstå variasjon i utfall av militære beskyttelsesoperasjoner, ville man forvente vellykkede utfall der trusselen mot sivilbefolkningen ble redusert i begge tilfeller. Det viktigste forholdet for vellykkede utfall anses dermed å være til stede i begge tilfeller.

Variasjon i utfallet av operasjonen: Selv om det tyder på at maktbruken ble tilpasset den trusselen sivile sto overfor i begge tilfeller, er det stor variasjon i utfallet. M23 ble nøytralisert og utgjør ikke lenger noen trussel mot sivilbefolkningen. ADF derimot, er fortsatt aktiv og utgjør i dag en betydelig trussel mot sivilbefolkningen. Det er dermed interessant å undersøke om matching faktisk forekom i begge tilfeller, og hvilke andre forhold som kan forklare variasjonen i utfall.

Variasjon i trusselen mot sivilbefolkningen: Et grunnleggende argument i Beadles teori er at man først må forstå den trusselen sivile står overfor, for deretter å skreddersy militære responser. Nytteverdien av militærmakt vil variere ut ifra hvilken type trusselaktør sivile står overfor. Trusselen M23 og ADF utgjorde mot sivilbefolkningen var ulik og voldsanvendelsen mot sivilbefolkningen varierte sterkt i volum og grad av brutalitet. Samtidig er de representative for de mest vanlige former for trusler mot sivile i afrikanske konflikter de siste 20 årene: *predatory violence* og *insurgency* (Kjeksrud, 2019). Det er dermed interessant å undersøke hva ulikheten består av og om disse kan si noe om hvorfor utfallene varierte

Andre relevante forhold er tilnærmet like: Selv om det ikke er mulig å studere sosiale fenomen i et laboratorium, der alle forhold er like unntatt den variabelen man er mest interessert i, inneholder operasjonene mot M23 og ADF mange forhold som er tilnærmet like. De foregikk i det samme geografiske området, altså de østlige delene av DR Kongo. Det var de samme aktørene, altså FIB og FARCD, som sto bak anvendelsen av militærmakt for å beskytte. De opererte under det samme mandatet og hadde like militære kapasiteter, der troppebidragsyterne var fra samme land. Det er selvfølgelig forhold som ikke er like, som at det ikke var de samme personene som utgjorde FIB eller FARDC over tid. Operasjonene mot M23 startet og avsluttet i 2013, mens operasjonene mot ADF fortsatt pågår. Det var betydelig støtte fra regionale og internasjonale aktører under kampen mot M23, mens denne støtten ble svakere over tid og hadde ikke like stor innflytelse mot ADF. Allikevel, når jeg

søker å forstå effektiviteten av intervensjonsbrigaden og hvilke forhold som leder til gode eller dårlige utfall, så synes det logisk å sammenlikne disse to tilfellene.

3.3 DATA

Det finnes ulike typer data og flere måter å samle dem inn. Primær dataanalyse skjer når forskeren som er ansvarlig for å samle inn dataene selv utfører analysen av disse. I sekundær dataanalyse, analyserer forskeren allerede innhentet data i stedet for å samle inn data selv. Uavhengig om man velger sekundær eller primær dataanalyse må dataene som analyseres være relevante for forskningsspørsmålene i studien. I denne studien bruker jeg sekundær dataanalyse i form av dokumentanalyse. En tilnærming, kjent som triangulering, gjør det mulig for forskeren å nærme seg et forskningsproblem fra forskjellige vinkler. Triangulering av data gjøres for å identifisere styrker og svakheter i datamaterialet og hindre bias i kildene. Dette gjøres ved å kryssjekke, og hvis de viser de samme resultatene, styrkes troverdigheten til studien. I denne studien er trianguleringen gjennomført ved at jeg har lest flere sekundærkilder som omhandler de samme hendelsene. På denne måten har jeg søkt å avdekke kilder med bias for dermed å styrke troverdigheten til studien.

Når temaet for denne studien ble bestemt høsten 2019, var planen å basere seg på en kombinasjon av flere metoder der blant annet feltarbeid i DR Kongo var alternativer som ble skissert som arenaer for innhenting av primærdata i form av intervjuer og observasjoner. Disse planene lot seg ikke gjennomføre, da COVID-19 pandemien satte en effektiv stopper for reisevirksomhet ikke bare til utlandet, men også la store restriksjoner på reisevirksomhet innenlands. Grunnet den usikkerheten som rådet vedrørende varighet og hvilke begrensninger COVID-19 ville få for samfunnet og mitt handlingsrom i arbeidet med denne studien, valgte jeg å nytte data som jeg var sikker på at jeg hadde tilgang på uavhengig av den pågående pandemien. Derfor valgte jeg å nytte dokumentanalyse av sekundærdata.

Tilgang på data har vært en utfordring, da det er begrenset tilgang på data om fenomenet jeg undersøker, og da spesifikt maktanvendelse for å beskytte sivile i FN operasjoner. Spesielt har det vært vanskelig å få tilgang til data som er detaljert nok til å kunne analysere fenomenet i dybden. Dette skyldes i all hovedsak den begrensede vitenskapelige oppmerksomheten rettet mot dette sosiale fenomenet, mangelen på systematisk rapportering og analyse av FNs militære beskyttelsesoperasjoner, og utfordringene med å skaffe pålitelig informasjon fra konfliktområdene der FN-tropper utplasseres for å beskytte (Kjeksrud, 2019).

De viktigste kildene jeg har brukt i denne studien er hovedsakelig FN-rapporter og da spesielt rapportene fra FNs ekspertgruppe DR Kongo og UNHJRO²⁰, samt rapporter fra *Congo Research Group (CRG)*²¹ i perioden 2013-20, i tillegg til andre sekundære kilder som primært er fagfellevurderte fagartikler om temaet. Ved bruk av sekundærkilder er det viktig å ta høyde for denne type kilders begrensninger. En tekst er produsert for å passe en bestemt kontekst og tolkes, noe som kan påvirke perspektivet til teksten. Det er viktig å reflektere over hvem teksten er skrevet av, hvem målgruppen er, hva målet med teksten er og når den er skrevet (Dalland, 2017, s. 73). Rapportering basert på bias er en potensiell fallgrube. Siden FN selv utarbeider disse rapportene, kan de unngå kontroversielle aspekter, eksempelvis hendelser der FN har mislyktes med å beskytte sivile mot vold. Det er derfor en fare for at vellykkede operasjoner har en mer fremtredende plass enn feilslåtte.

Dette er en svakhet ved sekundærdata som jeg har vært spesielt oppmerksom på i arbeidet med å analysere dataene. Det viktigste tiltaket har vært å forsøke å innhente data fra flere kilder der det er mulig, for dermed å kryssjekke fremstillingen av hendelsen. Bruk av militærmakt i FN-regi er et følsomt tema som svært mange av nasjonene som bidrar med styrker til FNs fredsoperasjoner er opptatt av. Denne økte oppmerksomheten kombinert med et mer «gjennomsiktig» samfunn der eventuelle «feilrapporteringer» vil bli oppdaget raskt av uavhengige medier, gjør at rapportene generert av FN har troverdighet.

Relabilitet og validitet.

Disse begrepene kalles også pålitelighet og gyldighet. En undersøkelse er en metode for å samle inn empiri/data. Det er to krav til denne empirien; den skal være gyldig og relevant (valid) og den må være pålitelig og troverdig (reliabel) (Jacobsen, 2015, s. 16). Med validitet menes det at innhentet empiri bidrar til å svare på spørsmålene vi stiller i studien. Man skiller på intern og ekstern validitet. Intern validitet går på hvorvidt innhentet empiri gir dekning for våre konklusjoner. Ekstern validitet går på om konklusjonene fra et avgrenset område, eksempelvis et tilfellestudie avgrenset i tid og rom, kan generaliseres til også å gjelde i andre sammenhenger (Jacobsen, 2015). Med pålitelig og troverdig (reliabel) menes at man må kunne stole på at studien er gjennomført på en troverdig måte. Oppsummert er målet at undersøkelsen/studien gir funn/konklusjoner som er reliable og valide. Måten jeg har søkt å oppnå dette på er ved å følge de metodiske valgene som er skissert i dette kapittelet. Ved å følge den

²⁰ The United Nations Joint Human Rights Office (UNJHRO) is composed of the Human Rights Division of the United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUSCO) and the Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) in the Democratic Republic of the Congo (DRC)

²¹ Congo Research Group (CRG) is an independent and non-profit research project dedicated to the understanding of the violence affecting millions of Congolese.

metoden som jeg har skissert her, og stille kritiske spørsmål til valgene som gjøres i de ulike trinnene i studien, vil jeg forsikre meg om at konklusjonene jeg kommer frem til er både reliable og valide.

Forskningsetiske forhold.

Bruk av makt er svært sensitivt for de aller fleste troppebidragsyttere til FN-operasjoner. Ethvert råd fra denne eller andre studier som eventuelt påvirker operasjoner i praksis har potensiale for store menneskelige lidelser hvis man mislykkes. Formålet med denne studien er allikevel å avdekke forhold som kan lede til mer effektiv beskyttelse, noe det er stort behov for. Jeg vil uansett opplyse leseren om hvilke usikkerheter som er knyttet til mine data, analyser og funn, slik at enhver bruk av mine normative anbefalinger vil brukes med de begrensninger i mente. De potensielt alvorlige konsekvensene av studiens anbefalinger stiller store krav til meg som forsker. Mitt ansvar er å kommunisere eventuelle svakheter ved studien og dens konklusjoner, mens de som eventuelt bruker funnene er ansvarlig for å ta disse svakheterne inn over seg, slik at man unngår bruk av militærmakt som volder mer skade enn nytte.

4 Militære beskyttelsesoperasjoner i DR Kongo 2013-2020.

Much of the violence in the eastern Congo is driven by the need of armed groups, most of whom have existed in their current or previous incarnations for many years, to survive by extracting resources and fighting for their turf. Outside interventions to disrupt this inertia have not been successful (Congo Research Group, 2021, s. 8).

Konfliktene i DR Kongo har svært kompliserte årsakssammenhenger. I nyere tid er det særlig perioden 1998-2003 – «Afrikas verdenskrig» – som har formet de stadig pågående konfliktene. De sentrale nasjonale sikkerhetsinstitusjonene i DR Kongo har helt siden landet ble uavhengig i 1960 vært svake. Spesielt ble dette fremtredende på 1990-tallet da «Afrikas verdenskrig» spredte seg til DR Kongo. Kombinasjonen av fattigdom, svake sentrale nasjonale sikkerhetsinstitusjoner, utstrakt voldsanvendelse fra væpnede grupper og utenlandsk innblanding, har skapt en av verdens mest uoversiktlige og langvarige konflikter (Stearns, 2012). Denne svakheten hos sentralmakten har gjort at regionale aktører har etablert egne alternative sikkerhetsinstitusjoner i form av lokale ofte etnisk baserte paramilitære væpnede beskyttelsesgrupper.

It is inaccurate to speak of a single conflict in the DRC. There are well over a hundred localized conflicts in the country, with wave after wave of new armed groups forming since the early 2010s. Groups fight not only the government, but also each other, and ethnic rivalries are a frequent factor in these conflicts ("6 Sub-Saharan Africa," 2020, s. 309).

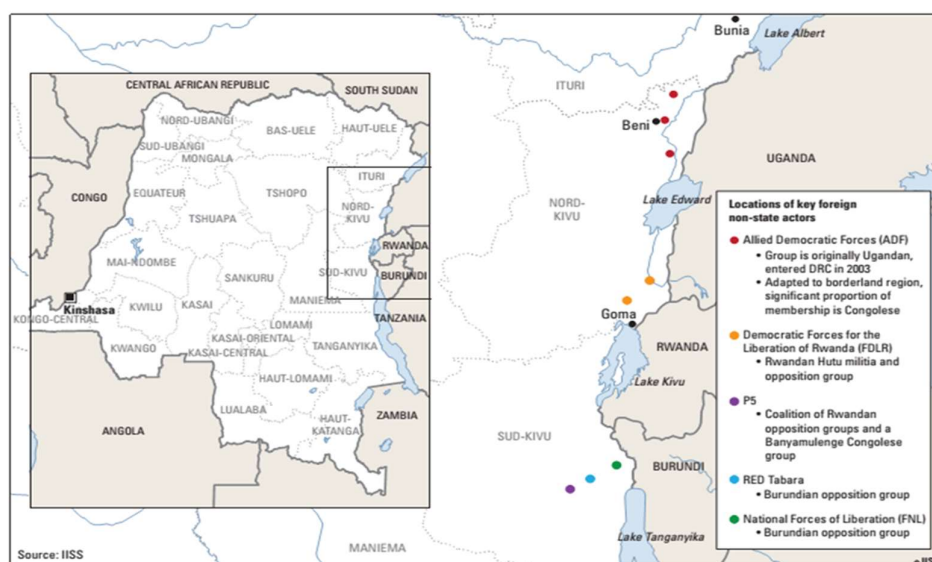
Antall væpnede grupper i DR Kongo nærmest eksploderte på 2000-tallet. I 2017 var det minst 120 ulike grupper som opererte bare i Nord- og Sør- Kivu. I tillegg til økningen i antall grupper, ser man også en trend der ulike grupper samarbeider og danner «koalisjoner». Dette skaper et nettverk av væpnede grupper som tidvis samarbeider når de har felles interesser. Ofte er denne felles interessen kampen mot sentrale styresmakter. Man opplevde blant annet etter fredsavtalen i 2002, økt samarbeid mellom de ulike væpnede gruppene i området. Det er nærliggende å anta at større tilstedeværelse av FARDC i de østlige delene var et viktig incentiv for dette økte samarbeidet. De væpnede gruppene søkte gjennom dette samarbeidet seg imellom å forbedre sin posisjon både på slagmarken og ved forhandlingsbordet (Vogel & Stearns, 2018, s. 703).

I den senere tiden har antall væpnede grupper gått noe ned. I 2019 var det cirka 130 aktive væpnede grupper i Kivu alene. Tallene for 2020 var 120 i hele DR Kongo (Congo Research Group, 2021, s. 3). Det som er verd å merke seg er at hovedvekten av disse grupperingene er aktive i de østlige delene av DR Kongo og da spesielt Nord- og Sør- Kivu. Mesteparten av volden mot sivile i de østre

delene av landet begås av disse væpnede gruppene som har eksistert i sin nåværende eller tidligere konfigurasjon i mange år (Congo Research Group, 2021).

En av gruppene er ADF som er ansvarlig for en stor del av drapene på sivile (37%)²² (Congo Research Group, 2021, s. 9). ADF er fortsatt aktiv og utgjør en betydelig trussel mot sivilbefolkningen i de østlige delene av landet. M23 derimot, hadde en politisk agenda, selv om også denne væpnede gruppen angrep sivile som en del av sin strategi. M23 opererte i perioden 2012 -13 i de østlige delene av DR Kongo før den ble militært slått av FARDC og FIB i oktober 2013. FARDC/FIB brukte betydelig militærmakt for å kontre begge disse gruppene i den hensikt å nøytralisere dem, allikevel ble utfallet veldig ulikt. M23 utgjør ikke lenger en trussel mot sivilbefolkningen, mens ADF er en av de største sikkerhetstruslene mot sivile i området.

DEMOCRATIC REPUBLIC OF THE CONGO

("6 Sub-Saharan Africa," 2020, s. 308)

²²37% av drepte sivile i perioden 2017-2020 i nord og sør Kivu. Dataene er samlet inn av CRG.

4.1 TRUSSELANALYSE AV M23 OG ADF

I dette underkapittelet vil jeg bygge en systematisk forståelse for hvilken trussel M23 og ADF utgjorde mot sivilbefolkningen i de østlige delene av DR Kongo i perioden 2013-20. Dette gjør jeg ved å anvende de samme fem parameterne som nyttes i det trusselbaserte scenariorammeverket²³ i analysen av innhentet empiri som gjelder de respektive gruppene bruk av vold mot sivilbefolkningen. De fem parameterne som nyttes er; 1) Type aktør, 2) Rasjonale for bruken av vold mot sivile, 3) Strategi & taktikk for voldsbruken mot sivile, 4) Kritiske aktørkapabiliteter for å evne å bruke vold mot sivile, 5) Forventet slutttilstand uten intervensjon mot voldsbruken (Kjeksrud et al., 2016).

Når denne forståelsen av trusselen disse to gruppene utgjorde er etablert, brukes den til å plassere M23 og ADF i det trusselscenarioet som best beskriver særegenheten til trusselen gruppen utgjorde, herunder deres anvendelse av de fire ulike funksjonene av vold mot sivile. Disse fire funksjonene av vold er i følge Beadle (Beadle, 2014); *Impairment, Incitement, Deterrence & coercion, Destruction*. Disse funnene bruker jeg så i neste del av analysen (pkt.4.3) der jeg skal analysere hvorvidt maktanvendelsen for å beskytte var tilpasset de ulike truslene mot sivilbefolkningen, for dermed om mulig å avdekke årsakene til variasjonen i utfall av anvendt maktbruk.

4.1.1 M23

Etter avslutningen av det som blir kalt den andre Kongolesiske krigen i 2003, var en av hovedårsakene til fortsatt uro og ustabilitet i DR Kongo den pågående konflikten mellom daværende president Joseph Kabila's regjering og den nyopprettede opprørsbevegelsen «*National Congress for the Defence of People*» (CNDP) som var ledet av Laurent Nkunda. CNDP ble hovedsakelig opprettet for å beskytte kongolesiske Tutsier mot overgrep begått av «*The Democratic Forces for the Liberation of Rwanda*» (FDLR)²⁴. Da CNDP forsøkte å ta over provinshovedstaden Goma i 2008 innledet de kongolesiske styresmaktene fredsforhandlinger med gruppen. Disse forhandlingene resulterte i en fredsavtale som ble inngått 23. mars 2009. I denne fredsavtalen ble partene blant annet enige om å integrere CNDP i regjeringshæren (FARCD), videre ble man enige om flere tiltak som skulle forbedre sikkerhetssituasjonen i de østlige delene av DR Kongo og da spesielt i Nord- og Sør- Kivu.

Denne freden skulle som så mange før den bli kortlivet. Den 4. april 2012, gjorde ex CNDP offiserer i FARDC mytteri og opprettet den væpnede opprørsgruppen M23, oppkalt etter datoen fredsavtalen i 2009 ble inngått. M23, ledet av Sultani Makenga og Bosco Ntaganda, beskyldte regjeringen for å ha brutt vilkårene i fredsavtalen og gruppen gjennomførte i perioden april 2012 til november 2013 en væpnet kampanje (Nangini, Jas, Fernandes & Muggah, 2014, s. 4). De første

²³ Se kapittel 2 ,fig2.2

²⁴Fransk: Forces démocratiques de libération du Rwanda, FDLR) en opprørsgruppe bestående av etniske Hutuer, hovedformål med gruppen bekjempe Tutsi-innflytelse i de østlige delene av DR Kongo og Rwanda

kamphandlingene mellom M23 og FARCD startet i april 2012. I løpet av juli 2012, hadde M23 erobret byene Bunagana, Rutshuru og Kiwanja, cirka 70 km fra Goma. Etter fem dager med kamper erobret M23 provinshovedstaden Goma den 20. november 2012, og byen Sake 22. november 2012 (UNJHRO, 2013, s. 7). M23s erobring av Goma var en utløsende årsak til opprettelsen av FIB i mars 2013. Selv om M23 greide å mobilisere betydelige militære kapasiteter kulminerte M23- opprøret i november 2013 da FARDC og FIB i fellesskap nedkjempet M23 militært ("6 Sub-Saharan Africa," 2020; UNJHRO, 2014, s. 3-5).

United Nations Joint Human Rights Office (UNJHRO) har gjennomført undersøkelser som bekrefter M23s bruk av vold mot sivile. Undersøkelsene dekker hele perioden M23 var aktiv fra april 2012- november 2013 (UNJHRO, 2013, 2014). Denne bruken av vold mot sivile innbefatter blant annet 116 drap på sivile, 161 voldtekter og 296 tilfeller av frihetsberøvelser i ulik grad. UNJHRO presiserer at omfanget av denne voldsbruken mot sivile sannsynligvis er mer omfattende enn dokumentert i disse rapportene. Overgrepene som det rapporteres om ble utført av M23-medlemmer under deres okkupasjon av deler av Nyiragongo- og Rutshuru- områdene fra april 2012 til november 2013 (UNJHRO, 2013; 2014, s. 7). Det faktiske antallet ofre for M23s voldsbruk mot sivile antas å være betydelig høyere, da frykten for represalier gjorde at mange ikke stod frem (UNJHRO, 2014, s. 8).

Type aktør

Ifølge eksisterende forklaringer for militærmaktens nytteverdi i beskyttelse av sivile, er det svært viktig å klarlegge hvilken type aktør som anvender vold mot sivilbefolkningen. Det er for eksempel bare stater, eller statslignende aktører, som kan gjennomføre de mest omfattende voldsscenarioene som folkemord og etnisk rensing, da det krever en stats ressurser å ta livet av så mange eller å fordribe en hel folkegruppe.

I tilfellet M23 fremstår det tydelig at dette var en ikke-statlig væpnet gruppe, om enn med betydelig støtte fra statlige aktører i Rwanda og Uganda (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2012). Denne statsstøtten var med på å gjøre M23 til en meget potent militær aktør, samtidig som den ble sårbar ved frafall av denne støtten. Etter sterkt internasjonalt press ble for eksempel Rwanda presset til å redusere sin støtte til M23 betydelig, noe som bidro til M23s militære nederlag i november 2013 (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2013).

Selv om M23 hadde sitt utspring i opprørsbevegelsen CNDP lyktes den aldri å bli like sterke som Nukundas CNDP. M23 var preget av intern maktkamp og splittelse. Den interne splittelsen førte til dannelsen av to fraksjoner i februar 2013, ledet henholdsvis av Bosco Ntaganda og Sultani Makenga (Congo Research Group, 2021). Fraksjonen ledet av Ntaganda flyktet til Rwanda i mars 2013, noe som ytterligere svekket M23. Kombinert med økt militært press fra FARDC og en aggressiv FN-intervensjonsbrigade, samt svært redusert støtte fra Rwanda bidro dette til gruppens militære nederlag i

november 2013 (Congo Research Group, 2021; Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2012).

I august 2012 etablerte M23 en administrativ struktur i områdene under sin kontroll og det ble samtidig opprettet en «regjering». Denne regjeringen var ansvarlig for M23s politikk, inkludert gruppens militære målsettinger (UNJHRO, 2014, s. 5). Det var den politiske ledelsen som erklærte slutten på M23s væpnede motstand i en offisiell uttalelse signert av presidenten. I denne uttalelsen erklærte ledelsen av M23 en slutt på det væpnede opprøret og beordret alle militære enheter under sin kommando om å bli med i «nedrustning, demobilisering og sosial reintegrasjonsprosess hvis vilkår må diskuteres med regjeringen i Den demokratiske republikken Kongo» (UNJHRO, 2014, s. 5).

M23 har de fleste kjennetegn på en ikke-statlig væpnet gruppe organisert som en opprørsbevegelse med politiske målsettinger, som var avhengig av statstøtte fra hovedsaklig Rwanda, men også til en viss grad Uganda. Gruppen var organisert i en politisk og en militær fløy, der den øverste politiske lederen var president, mens den militære delen ble ledet av en general.

Rasjonale for bruken av vold mot sivile

I den trusselbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile er forståelsen av rasjonale for volden vektlagt som en sentral del av en bredere forståelse av hvilken type trussel aktøren utgjør mot sivilbefolkningen. Gjennom en forståelse av hvorfor aktøren bruker vold mot sivile er det mulig å iverksette adekvate tiltak som gjør dette rasjonale irrelevant og dermed bidra til at volden reduseres.

I undersøkelsene UNJHRO gjennomførte ble det bekreftet at M23 aktivt brukte vold mot sivile i de områdene de kontrollerte i perioden april 2012 til november 2013. Det dokumenteres blant annet målrettet bruk av vold mot sivile i de okkuperte områdene, spesielt gjelder dette myndighetspersoner som nekter å samarbeide med M23 (UNJHRO, 2014, s. 7). Det er flere tilfeller der personer som nekter å samarbeide med M23 blir bortført, for deretter å bli torturert og drept. (UNJHRO, 2014, s. 7).

Eastern Democratic Republic of Congo is one region where an estimated 400,000 women and children are being raped every year (Lloyd-Davies, 2014)

Totalt registrerte UNJHRO 161 voldtektsofre fra april 2012 til november 2013. Disse voldtektene ble begått av M23-medlemmer i områder de kontrollerte. Et eksempel på dette er voldtekten av 49 kvinner, hovedsakelig koner av FARDC-soldater, som hadde flyktet fra kamphandlingene og søkt tilflukt inne i militærleiren Katindo. I ettertid ble disse overgrepene gransket av FN. Konklusjonen av denne granskningen var at disse overgrepene var en del av virkemidlene som M23 nyttet for å kontrollere sivilbefolkningen i de okkuperte områdene. Dette resulterte i at Makenga ble oppført på listen over personer og/eller organisasjoner underlagt sanksjoner ihht paragraf 13 og 15 i resolusjon 1596 (2005).

*Under the command of Sultani Makenga, M23 has carried out extensive atrocities against the civilian population of the DRC. According to testimonies and reports, the militants operating under the command of Sultani Makenga have conducted rapes throughout Rutshuru territory against women and children, some of whom have been as young as 8 years old, **as part of a policy to consolidate control in Rutshuru territory** (fremhevet av meg) (United Nations Security Council, 2012).*

Det er også rapportert om sivile tap grunnet kamphandlingene mellom M23 og FARCD/FIB. Et eksempel på dette skjedde i november 2013 da en gruppe på 15 sivile bestående av åtte menn, en kvinne og seks barn, ble drept av M23s krumbaneild under kampene i Bunagana, Chengerero og Cheya i Rugari (ca. 35 km nord for Goma) (UNJHRO, 2014, s. 7).

Oppsummert var rasjonale for M23 sin anvendelse av vold mot sivile å finne i gruppens behov for å **kontrollere sivilbefolkningen** i områdene de okkuperte. Derav målrettet bruk av vold mot sivile myndighetspersoner som nektet å samarbeide med gruppen. Videre kan det være nærliggende å vurdere M23s bruk av seksualisert vold i form av voldtekter av blant annet konene til FARCD soldater, å være en måte å **undergrave tiliten til motstanderens** (FARCD) evne til å beskytte sivilbefolkningen. Denne volden kan også tenkes å ha vært opportunistisk, men omfanget og konteksten knyttet til voldtektene som ble utført av M23 i de okkuperte områdene, peker mer i retning av voldtekt som våpen, noe som ble bekreftet av granskningene utført av FN (United Nations Security Council, 2012).

Strategi og taktikk for voldsbruken mot sivile

«Det yngste voldtektsofferet var åtte år gammel. M23-opprørerne skjøt og drepte en 25 år gammel kvinne, som var gravid i tredje måned, fordi hun nektet å la seg voldta. To andre kvinner døde av skadene etter å ha blitt voldtatt». Rapporten²⁵ nevner også en rekke andre krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten utført av M23,» (Holm, 2013)

Selv om M23 fremstod som veldisiplinerte og det virket som om de prøvde å begrense voldsbruken, kommer man likevel ikke utenom det faktum at M23 begikk grove overgrep mot sivilbefolkningen.

An extraordinary role reversal is taking place amid the violent conflict in eastern Congo. The rebel M23 movement is well-equipped, clad in crisp uniforms and gives the impression, at least when TV cameras are watching, of military discipline. The official national army, meanwhile, is hungry, badly paid and collapsing into disarray. (Jones & Smith, 2012)

Strategien for M23s bruk av vold mot sivilbefolkningen var basert på én funksjon av vold; **avskrekking og tvang**. Rasjoalet for denne anvendelsen av vold var å kontrollere sivilbefolkningen

²⁵ Report of the United Nations Joint Human rights office on human rights violations committed by the Mouvement du 23 Mars (M23) in North Kivu province April 2012 - November 2013 (UNJHRO, 2014)

og svekke tilliten til motstanderen. Rent praktisk ga denne strategien seg utslag i voldsutøvelse mot sivile i form av målrettet vold (herunder drap, bortføringer, trusler) mot sivile som ikke samarbeidet med M23 i de okkuperte områdene og seksualisert vold i form av voldtekter av motstanderens «sivile» (UNJHRO, 2014). Selv om M23 sto bak mye sivil lidelse, synes det klart at hensikten ikke var å ta livet av så mange som mulig, men heller en mer begrenset og målrettet bruk av vold for å oppnå andre, politiske formål.

Nødvendige kapabiliteter for voldsbruk mot sivile

I den trusselbaserte tilnærmingen vektlegges nødvendigheten av å avdekke den eller de kapabilitetene som aktøren er avhengig av for å evne å bruke vold mot sivile. Hvis man lykkes med å identifisere disse «sårbarhetene» til aktøren, kan man iverksette målrettede tiltak som fjerner eller reduserer aktørens evne til å utføre vold mot sivile.

M23s bruk av vold mot sivile fant sted i områder som gruppen kontrollerte. Det er svært få, om noen, rapporterte hendelser av vold mot sivile utført av M23 utenfor områdene gruppen kontrollerte/okkuperte. M23 hadde i liten grad evne til å projisere voldsbruk mot sivile ut over de områdene de fysisk kontrollerte. Med andre ord; M23 var avhengig av bevegelsesfriheten fysisk kontroll av landområdene ga for å kunne bruke vold mot sivilbefolkningen. For å oppnå denne fysiske kontrollen var M23 avhengig av statlig støtte fra hovedsakelig Rwanda, men også til en viss grad Uganda. Oppsummert var M23 sin kritiske kapabilitet for å evne å bruke vold mot sivile; *å fysisk kontrollere landområdene og dermed ha tilgang til sivilbefolkningen (bevegelsesfrihet).*

Forventet slutttilstand

Dersom M23 hadde «vunnet», og etablert seg som «makthavere» i Øst-Kongo kan man ved å nytte en kontrafaktisk tilnærming kunne se for seg flere mulige slutttilstander. En mulig slutttilstand er en situasjon der man kunne forvente en nedgang i vold generelt, da de ikke har insentiver for å angripe sivile ut over det grunnleggende å ta kontroll over områder og avskrekke befolkningen fra å samarbeide med fienden.

Et annet mindre sannsynlig scenario er at M23, etter å ha løst de grunnleggende insentivene for voldsanvendelse mot sivile, går tilbake til sine «root causes» der beskyttelse av tutsier i DRC var et viktig rasjonale for opprettelsen av forgjengeren CDNP. Dette kunne resultert i økt voldsbruk mot enhver ikke-tutsi i M23 kontrollerte områder, en situasjon som i det helt ekstreme kan utvikle seg mot et genocide, eventuelt etnisk rensning scenario. Dette scenarioet er lite sannsynlig da empirien viser at M23 manglet CDNPs gjennomførings og planleggingskraft som ville vært nødvendig for å gjennomføre et slikt scenario.

Et annet aspekt er at man vet lite om M23 sin egentlige politiske agenda og deres reelle evne til å styre. Avhengig av hvor dypt deres «politiske» motivasjon er forankret i organisasjonen, er det en reell

fare for at situasjonen ved en M23 «seier» vil kunne utvikle seg mot et «predatory violence» scenario, der gruppens hoveddrasjone vil være egen vinning ved utnyttelse av sivilbefolkningen.

Betraktninger M23 trussel mot sivilbefolkningen.

Ved å bruke de samme fem parameterne som nyttes i de generiske trusselbaserte scenarioene i analysen av M23, er det tydelig at trusselen M23 utgjorde passer best i det generiske scenarioet «*Insurgency*». M23 nytter hovedsakelig voldsfunksjonene *Avskrekking og Tvang*, et funn som sammen med funnet vedrørende avhengigheten av statlig støtte tas med videre i analysen av FIB/FARCD maktanvendelse mot M23.

Avslutningsvis vil jeg presisere at selv om jeg har plassert M23 i scenario-boksen «*Insurgency*», er det viktig å være oppmerksom på at ingen aktører vil passe 100% i de generiske trussel-scenarioene. Denne teoretiske tilnærmingen er nettopp det, en teori, med andre ord en forenkling av virkeligheten som ikke alltid vil samsvare 100% med virkeligheten. Men denne kategoriseringen er et godt hjelpemiddel som muliggjør en analyse av hvorvidt maktbruken for å beskytte var tilpasset trusselen den skulle redusere. I M23 sitt tilfelle er det eksempelvis aspekter ved gruppens voldsanvendelse mot sivile som bærer preg av å være «Predatory violence», men oppsummert så viser analysen basert på de fem parameterne at M23 har særegenhetene som i all hovedsak plasserer den i trussel-scenarioet «*Insurgency*».

4.1.2 ADF

ADF er en væpnet ikke-statlig gruppe som etablerte seg i de vestre delene av Uganda i 1986. Kjernen i gruppen besto av tabliiqi-muslimer og gruppens offisielle ideologi var basert på islam. ADF-ledere hevdet konsekvent at deres mål var å styrte den ugandiske regjeringen og skape en islamsk stat, men gruppens aktiviteter tyder ikke på en klar forpliktelse til dette målet utover å bruke den som en kontekst for å opprettholde samhold blant sine medlemmer. Bevegelsen rekrutterte hovedsakelig sine krigere i de østlige delene av DR Kongo, men også til en viss grad Uganda. Selv om mange ble rekruttert gjennom løfter om lønn og utdanning, var tvangsrekruttering og kidnapping på begge sider av grensen også en vanlig strategi for å fylle opp rekkene (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2014, s. 20-21).

I 1995 ble ADF drevet ut av Uganda og gruppen reetablerte seg i de østlige delene av DR Kongo. I dette området hadde allerede en Uganda-basert opprørsgruppe «The National Army for the Liberation of Uganda» (NALU) vært etablert siden 1988. ADF og NALU slo seg sammen og ble kjent som «ADF-NALU» Begrunnelsen for denne sammenslåingen var deres felles målsetting om å styrte styresmaktene i Uganda (Congo Research Group, 2018).

ADF har, siden de etablerte seg i Beni området i 1995, preget sikkerhetssituasjonen i området og gruppen har brukt utstrakt vold mot sivilbefolkningen i form av brutale massakrer, kidnappinger og plyndring, ofte i samarbeid med andre lokale militser. ADF er en av de dødeligste væpnede gruppene i Kivu og utgjør en betydelig trussel mot sivilbefolkningen i området (Congo Research Group, 2018, s. 3). ADF var relativt upåvirket av konfliktene i DR Kongo på 2000-tallet og gruppen prioriterte å etablere et illegalt forretningsnettverk som strakte seg mellom DR Kongo og nabolandene Burundi, Uganda og Tanzania. Hovedinntektene kom fra smugling av gull, tømmer og landbruksprodukter på tvers av landegrensene (Varin & Abubakar, 2017, s. 122). Profitten fra denne virksomheten brukte ADF til å bestikke sine kontakter innen sikkerhetsapparatet i disse statene for å få tilgang til våpen, ammunisjon og beskyttelse (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2013, s. paragraf 96; 2014, s. 23; UNJHRO, 2020, s. 7). Denne forretningsvirksomheten bidro til at gruppen i stor grad ble selvforsynt og ikke var avhengig av noen «sponsor»-stat for å opprettholde sin eksistens. Den gjorde også naturligvis ADF avhengig av å opprettholde denne virksomheten, da den var eneste inntektskilde. Dette fikk gruppen erfare tidlig i 2014, ifølge kilder innen de kongolesiske sikkerhetsstyrkene i Beni. Da ble ADF tvunget til å endre og redusere sin illegale kommersielle virksomhet grunnet FARCD/FIB operasjoner (Sukola I) (Varin & Abubakar, 2017, s. 124).

Type aktør

I 2013 beskrives ADF som en tilbaketrukket, godt organisert væpnet gruppe lokalisert i to hovedleirer. En nær Isale, ved foten av Ruwenzori-fjellene og en øst for byen Eringeti i Semuliki-dalen. Gruppen preges av streng intern disiplin og det er svært få tilfeller av avhoppere/desertører fra gruppen. Dette har bidratt til å gjøre det svært vanskelig å forstå gruppens egentlige motiver, dens interne struktur og avdekke eksterne støttespillere. (Congo Research Group, 2018, s. 6).

“Very few people manage to escape from ADF because they are thoroughly indoctrinated and terrorized by ADF leaders, who brutally kill people who are caught trying to escape, either by beheading or, according to one ADF escapee, crucifixion” (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2014, s. 21).

Ifølge FNs ekspertgruppe DR Kongo, hadde ADF i 2013 en styrke på 1200 til 1500 væpnede medlemmer i Beni-territoriet, Nord-Kivu (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2013). De samme kildene anslår at ADF' totale størrelse –inkludert kvinner og barn –til å være mellom 1600 og 2500 (UNJHRO, 2020, s. 7). I januar 2014 gjennomførte FARDC Sukola I-operasjonen som påførte ADF betydelige tap. Ved utgangen av 2014 ble antall gjenværende stridende i ADF ifølge MONUCO og FARDC anslått til å være mellom 500 og 1100. I 2015 ble gruppens størrelse anslått til på det laveste å være mellom 150-200 medlemmer, der bare 30-70 er «stridende» (Varin & Abubakar, 2017, s. 124). Som en konsekvens av dette alvorlige tilbakeslaget spredte ADF sine gjenværende

stridende til en rekke mindre baser, og flyttet kvinner og barn til områder vest for Beni. Fra disse mindre basene forble ADF aktiv og fortsatte å utføre brutale angrep mot sivilbefolkningen med uforminsket, ja sågar økt styrke (UNJHRO, 2020, s. 7).

Et eksempel på ADFs evne til å gjennomføre offensive operasjoner mot sivilbefolkningen og sikkerhetsstyrkene, selv når gruppen er svært redusert, ser man tydelig i 2015. I 2015 gjennomførte ADF i snitt 5 angrep i måneden mot sivile og sikkerhetsstyrkene i Beni-området. Dette skjedde på et tidspunkt hvor ADF var svært redusert som et resultat av FARCD/FIB operasjoner. Ifølge FN var gruppen ansvarlig for mer enn 500 sivile dødsfall mellom oktober 2014 og november 2015 (Varin & Abubakar, 2017, s. 122-123). Fra 2015 til desember 2018 dokumenterte UNJHRO en økning i angrep mot sivile, utført av ADF, i Beni-territoret. UNJHRO dokumenterte minst 651 menneskerettighetsbrudd, med 1781 ofre, inkludert 336 kvinner og 217 barn (UNJHRO, 2020).

Fra 1. januar 2019 tok angrepene en ny vending og ADF gjennomførte angrep mot både sivile og militære mål. Mellom 1. januar 2019 og 31. januar 2020 gjennomførte ADF minst 162 angrep mot sivile, 35 mot sikkerhetsstyrkene og 16 angrep der målet var en kombinasjon av militært og sivilt (UNJHRO, 2020).

FNs ekspertgruppe DR Kongo utga i 2015 en rapport der ADF er analysert grundig basert på omfattende og ny informasjon som gruppen fikk tilgang på etter at FARCD/FIB erobret flere viktige ADF-baser (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2015). Hovedkonklusjonen, basert på analysen av denne informasjonen, er at det er to forhold som er spesielt viktige når det gjelder å forstå ADF sin bemerkelsesverdige overlevelsessevne. Disse to forholdene er intern organisering og eksterne nettverk. ADF er en svært godt organisert væpnet gruppe som vektlegger intern sikkerhet i form av hemmelighold. ADF ledes av Mukulu og noen få dusin toppledere kjent som "The 8000." Dette lederskapet styrer gruppen gjennom svært streng intern disiplin, der overtredelser blir straffet svært hardt, desertører blir henrettet enten ved halshugging eller korsfestelse. ADF har etablert et nettverk av baser hvor menn, kvinner og barn gis militær opplæring. Hovedkjernen av kampstyrken består hovedsaklig av menn og gutter, men barn og kvinner deltar også i kamphandlingene mot sikkerhetsstyrkene og sivilbefolkningen. Et tegn på graden av organisering av gruppen ser man ved at den har funksjoner som man vanligvis assosierer med stater. Eksempler på dette er interne sikkerhetsstyrker, egne fengsler, helsetjenester, skoler og barnehjem for foreldreløse.

ADF har velorganiserte rekrutterings-, støtte- og finansnettverk som har vært nøkkelen til overlevelse og gjenoppbygning etter gjentagende FARCD/MONUSCO-operasjoner. Nettverkene strekker seg fra de østlige delene av DR Kongo, og da spesielt Oicha, Beni, Butembo, Goma, Bukavu og Uvira, videre østover gjennom Uganda og Rwanda, og internasjonalt til Storbritannia.

Hovedinntektene til gruppen kommer fra illegal forretningsvirksomhet i form av smugling, plyndring og tømmerhogst.

ADF har et omfattende rekrutteringsnettverk i DR Kongo og Uganda der de overtaler og lurer folk til frivillig å bli med i gruppen (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2012, s. para 108; 2013, s. para 92). Til tross for de militære operasjonene mot ADF, fortsatte dette rekrutteringsnettverket å fungere i 2014, selv etter at FARCD erobret hovedleiren; Madina-leiren (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2015). Selv om deler av rekrutteringen baserer seg på «frivillighet», baserer ADF seg også i stor grad på tvangsrekruttering av både barn og voksne. Dette gjelder både rekruttering som «stridende», men også arbeidskraft i form av slaver, såkalte «Bazana».

Status for gruppen i 2020 er at den har greid å bygge seg opp igjen på tross av flere alvorlige tilbakeslag der den har blitt redusert til et eksistensminimum (2015; 30-70 «stridende»). Størrelsen anslås til å være på rundt 1000–1200, dette inkluderer «ikke-stridende». Kjerneområdet/operasjonsområdet til gruppen er fortsatt Beni- området bestående av Beni by, Eringeti, og Mbau, og i økende grad i Kamango nær grensen til Uganda. Gruppens nåværende leder er Seka Musa Baluku. ADF- styrkene er fordelt mellom flere hovedleirer, i hver av disse er det mellom 150 og 200 «stridende» - medlemmer, som er organisert i en militær kommandostruktur, med en leirsjef og underenheter. Den viktigste basen, «Madina Camp», ligger i nærheten av Eringeti ("6 Sub-Saharan Africa," 2020).

ADF var i denne perioden en svært voldelig ikke-statlig væpnet gruppe med marginal støtte utenfra og som dermed hadde behov for å generere alle ressursene selv. Gruppen var godt organisert og som nevnt med svært streng intern disiplin og struktur. ADF har vist en svært god evne til å styrke seg selv etter å ha blitt redusert som et resultat av FARCD/FIB-operasjoner mot gruppen. Motivasjonen til gruppen er noe uklar, da ADF ikke kommer med offentlige uttalelser, og som nevnt tidligere er det ikke mange avhoppere fra gruppen som kan gi informasjon om gruppens egentlige målsetting. Det at det ikke er noen uttalelser tyder også på at det ikke er spesielt viktig å kommunisere med verden utenfor, noe som igjen taler for en mer predatory tilnærming til vold mot sivile.

Rasjonale for bruken av vold mot sivile

Som tidligere nevnt under analysen av M23 sitt rasjonale for volden mot sivile, vektlegger den trusselbaserte tilnærmingen viktigheten av å forstå rasjonale for volden som del av en bredere forståelse av trusselen aktøren utgjør mot sivilbefolkningen. Beadle fremhever viktigheten av å avdekke rasjonale for å forstå trusselen. Hans hovedpoeng er at trusselen mot sivile alltid må forstås på grunnlag av det rasjonale gjerningsmennene har for å bruke vold mot sivile i et bestemt område eller en fase av konflikten (Beadle, 2014, s. 16). Det er ikke alltid like lett å avdekke intensjoner og derfor er det behov

for å se på flere parametere i analysen av trusselen. ADF er et eksempel på en aktør der det er svært krevende å forstå rasjonale for volden mot sivile, da spesielt graden av brutalitet er såpass høy at den vanskelig lar seg forklare av åpenbare rasjonelle årsaker.

Ifølge Hultman er konfliktene i de østre delene av DR Kongo et eksempel på hvordan væpnede grupper finansierer deres eksistens gjennom plyndring av sivilbefolkningen, noe som medfører utstrakt voldsbruk mot sivile. Hun hevder videre at når fredsstyrker/sikkerhetsstyrker intervensjoner mot disse gruppene, trues gruppens tilgang på profitt og dette kan forklare hvorfor gruppene intensiverer voldsbruken, da den har som hensikt å sikre gruppens kontroll over ressursene og sivilbefolkningen (Hultman, 2010, s. 34). Hun skisserer videre tre mulige forklaringer på hvorfor en væpnet gruppe intensiverer voldsbruken når den blir presset på defensiven. Kort oppsummert: Hvis en gruppe blir så presset at den frykter et avgjørende nederlag, kan den angripe sivile som en siste utvei for å få kontroll på landområdet. En annen forklaring er at hvis en gruppe opplever at den er så svekket at den ikke er i stand til å «ramme» motparten militært, velger den å angripe sivile for derved å svekke motstanderen. Gjennom disse angrepene søker han eksempelvis å svekke tilliten sivilbefolkningen har til motstanderens evne til å beskytte dem. En siste forklaring er at gruppens tilgang til ressurser gjennom sin illegale virksomhet blir avskåret og den intensiverer derfor voldsbruken for å gjenopprette tilgangen til ressursene (Hultman, 2010, s. 30).

Dette virker å stemme for ADF, da voldsbruken til ADF har økt i perioder der gruppen ser ut til å være i ferd med å bli «utradert»/nøytralisert. ADF har nærmest uten unntak respondert på FARDC/FIB-operasjoner med å intensivere voldsbruken, noe som underbygger Hultmans teorier. Og dermed er det med på å avdekke rasjonale for ADF sin voldsbruk mot sivile, da det er nærliggende å anta at denne er forankret i gruppens behov for å sikre kontrollen over ressursene og dermed sikre gruppens eller mer spesifikt lederskapet «De 8000s» overlevelse og vinning.

Måten ADF er organisert på med et elitistisk, svært eksklusivt lederskap i form av «De 8000» gjør at man kan trekke en konklusjon i retning av at ADF rett og slett er "konstruert" for å sørge for «De 8000s» overlevelse og vinning. Den er svært godt organisert, der avskrekking og tvang er voldsfunksjoner som nyttes internt i gruppa, eksempelvis domstol/lovverk med svært brutale straffer, internt sikkerhetspoliti, tvangsekteskap inkludert voldtekt (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2015, s. 29-31). De samme voldsfunksjonene nyttes også "eksternt" mot sivilbefolkningen; drap, plyndring og tvangsrekruttering. Dette er med på å forklare intensiteten i voldsbruken til ADF. Hele eksistensen til gruppen er bygd opp rundt frykt, både internt og eksternt. Derfor er det en logisk konsekvens at når gruppen er truet og/ eller svekket militært øker intensiteten og brutaliteten i voldsbruken både eksternt og internt. Det er derfor nødvendig å presisere rasjonale for voldsanvendelsen til ADF til å være overlevelse og vinning til primært lederskapet i gruppen «De 8000»

Nedenfor har jeg listet opp eksempler fra innhentede data som underbygger at rasjonale for ADF sin voldsbruk mot sivile var forankret i gruppens overlevelsesbehov og egen vinning;

For instance, between 1 and 18 February 2015, the ADF attacked at least seven villages in the Beni-Mbau sector, marking a resumption of violence after the significant losses suffered by the group in 2014. These attacks, by small groups of combatants, were aimed at stealing food and medicine (UNJHRO, 2020)..

ADF seems to be trying to push other insurgent and criminal groups, as well as the Congolese army, away from its area of operation, to protect its society as well as its smuggling operations, primarily of consumer goods, gold and timber (Varin & Abubakar, 2017, s. 111).

“They (FARCD/FIB) have also successfully split ADF into separate units and killed some of its leaders, causing some organizational disruption to its trading. This seems to have prompted ADF to retaliate and mount a military offensive (Varin & Abubakar, 2017, s. 124).

Oppsummert var rasjonale for ADF sin anvendelse av vold mot sivile å finner i gruppens og særlig lederskapets «De 8000s» behov for å **overleve** og **egen vinning** ved å utnytte sivile i områdene de opererer i.

Strategi og taktikk for voldsbruken mot sivile

Strategien for ADFs bruk av vold mot sivilbefolkningen var basert på to funksjoner av vold; **avskrekking og tvang** samt **ødeleggelse**. Rasjonalet for denne anvendelsen av vold var å **overleve** og **egen vinning** ved å utnytte sivilbefolkningen. Rent praktisk ga denne strategien seg utslag i svært brutal voldsutøvelse mot sivile i form av målrettet vold, herunder drap, bortføringer/tvangsrekruttering, trusler, plyndring og voldtekt av sivile primært i de ADF-kontrollerte områdene.

Mass violence began in response to operations launched against the group by the FARDC in January 2014. Finding itself under FARDC and UN pressure, the ADF reacted with violence by massacring civilians, possibly as a means of retaliating against informers and to show the government’s inability to protect the population (Congo Research Group, 2021, s. 14)

ADF er et eksempel på en aktør som bruker svært brutal vold for å nå sine målsettinger og spesielt brutal er voldsanvendelsen når den gjennomføres som represalier etter FIB/FARCD har gjennomført operasjoner mot gruppen.

The ADF’s use of violence appears to have been motivated by its own survival in face of the government offensive and to punish locals for collaborating with the government. ADF defectors state this is when they started the “war” against the FARDC. Mukulu’s recordings talk explicitly about the battles against the FARDC and calls for “non-believers” to be killed because they could inform on the ADF. (Congo Research Group, 2018).

Nødvendige kapabiliteter for voldsbruk mot sivile

ADF var svært avhengig av å ha tilgang til sivilbefolkningen for egen overlevelse og vinning. Med andre ord var ADF avhengig av å ha bevegelsesfrihet slik at gruppen fikk tilgang til ressursene sivilbefolkningen representerer for gruppen. Ulikt M23 var ikke kontroll på landområdene et mål i seg selv, men bare et middel for å få tilgang til sivilbefolkningen og dermed de nødvendige ressursene gruppen hadde behov for. Dette innebar at gruppen ikke var veldig avhengig av å kontrollere et spesifikt område, så lenge det var ressurser i form av sivilbefolkning tilgjengelig i området. Denne fleksibiliteten og evnen til å overleve uten å være avhengig av spesifikke områder/baser var et resultat av gruppens organisering og ledelse («De 8000»). Uten dette lederskapet ville gruppen ikke vært i stand til å utøve volden mot sivile, og uten denne voldsanvendelsen ville gruppen ikke overlevd. Oppsummert var ADF sin kritiske kapabilitet for å evne å bruke vold mot sivile; *ledelse i form av «De 8000»* som gjennom måten gruppen var organisert og ledet skapte den nødvendige *bevegelsesfrihet og dermed tilgang til sivilbefolkningen* som gruppen var avhengig av for å overleve.

Forventet slutt-tilstand uten intervensjon mot voldsbruken

Det som er spesielt med ADF er at gruppen ikke er nøytralisert og befinner seg derfor mer eller mindre i en slik «slutt-tilstand». ADF er fortsatt aktiv og har overlevelse og egen vinning som sitt hovedrasjonale for volden mot sivilbefolkningen. Denne nåværende situasjonen gir et trusselbilde for sivilbefolkningen der voldsanvendelsen går i bølgedaler, men jevnt over ligger høyt, avhengig av hvor truet gruppen føler dens eksistens er. Empirien tilsier at voldsbruken intensiveres når ADF er svekket «militært».

Betraktninger om ADF som trussel mot sivilbefolkningen.

I perioden 2013-20 har intensiteten i gruppens bruk av vold mot sivile variert, og trenden er at volden intensiveres når ADF er som svakest rent «militært». Nesten uten unntak øker volden både i styrke og brutalitet rett etter eller i forbindelse med FIB/FARCDs bruk av militærmakt mot gruppen, et funn som er svært interessant. Dette sammen med plasseringen av gruppen i trusselkategorien «predatory violence», herunder anvendelse av voldsfunksjonene **avskrekking og tvang**, samt **ødeleggelse**, og det faktum at gruppen har marginal støtte utenfra og følgelig er nærmest «selvforsynt» gjennom sin utnyttelse av sivilbefolkningen, tas med videre i analysen av FIB/FARCDs maktanvendelse mot ADF.

4.1.3 Hovedfunn trusselanalyse M23 og ADF.

I dette underkapittelet har jeg bygget en empiribasert forståelse for hvilken trussel M23 og ADF utgjorde mot sivilbefolkningen i de østlige delene av DR Kongo i perioden 2013-20. Dette gjorde jeg ved å anvende de samme fem parameterne som nyttes i det trusselbaserte scenariorammeverket²⁶ i analysen av innhentet empiri som gjelder de respektive gruppenes bruk av vold mot sivilbefolkningen. De fem parameterne som nyttes er; **1) Type aktør, 2) Rasjonale for bruken av vold mot sivile, 3) Strategi & taktikk for voldsbruken mot sivile, 4) Kritiske aktør kapabiliteter for å evne å bruke vold mot sivile, 5) Forventet slutttilstand uten intervensjon mot voldsbruken** (Kjeksrud et al., 2016).

Hovedfunnene i trusselanalysen av M23 og ADF er oppsummert i figur.4.1. Ut ifra disse funnene er det klart for meg at M23 og ADF utgjorde to **signifikant ulike trusler mot sivilbefolkningen**. Disse hovedfunnene i form av ulikheter tar jeg med i den videre analysen av hvorvidt maktanvendelsen til FIB/FARCD var tilpasset de ulike truslene disse to gruppene utgjorde mot sivilbefolkningen.

Fig 4.1: Hvilken trussel utgjorde M23 og ADF mot sivilbefolkningen.		
Navn	M23	ADF
Type aktør	Væpnet ikke-statlig <i>politisk motivert gruppe, avhengig av ekstern støtte (statsstøtte)</i>	Svært voldelig væpnet ikke-statlig gruppe, <i>ikke avhengig av ekstern støtte (selvforsynt)</i>
Voldsfunksjoner	Avskrekking og tvang	Avskrekking og tvang, <i>samt ødeleggelse</i>
Rasjonale for vold	<i>Kontroll av sivilbefolkningen og svekke motstanderen</i>	<i>Overlevelse og egen vinning</i>
Kritisk aktør kapabilitet for å evne å bruke vold mot sivile	<i>Bevegelsesfrihet gjennom fysisk kontroll på områder.</i>	<i>Ledelsen i form av «De 8000» som gjennom måten gruppen var organisert og ledet skapte den nødvendige bevegelsesfrihet og dermed tilgang til sivilbefolkningen.</i>
Forventet slutttilstand	Innledningsvis nedgang i vold	Tilnærmet uendret voldsanvendelse
Trussel-scenarior	Insurgency	Predatory violence
Dynamikk	Reduksjon av vold mot sivile når militært sterke.	Intensivering av vold mot sivile når militært svak

²⁶ Se kapittel 2 ,fig 2.2

4.2 ANALYSE AV MAKTBRUKEN MOT M23 OG ADF

I dette underkapittelet vil jeg bygge en dypere forståelse for hvordan FIB/FARCD anvendte militærmakt for å beskytte sivile mot de spesifikke trusslene M23 og ADF utgjorde. Når denne forståelsen av FIB/FARCDs maktanvendelse mot disse to gruppene er etablert, vil jeg bruke hovedfunnene fra analysen av trusselen (pkt.4.2) som disse to gruppene utgjorde mot sivilbefolkningen i min analyse av hvorvidt denne maktanvendelsen var tilpasset den spesifikke trusselen M23 og ADF utgjorde. Svaret på denne siste delen av analysen vil kunne avdekke hovedårsakene til variasjonene i utfall av maktbruken mot M23 og ADF.

I valg av tilfeller var et av kriteriene som ble lagt til grunn at militærmakten anvendt mot M23 og ADF matcher deres bruk av vold mot sivile. Ut fra Beadles matching-teori, ville man forvente vellykkede utfall i begge tilfeller. Selv om det viktigste forholdet for vellykkede utfall anses å ha vært til stede i begge tilfeller, vet vi at utfallene varierer mellom de to tilfellene. Det er derfor viktig å få avkrefte eller bekrefte antagelsen om at maktbruken matcher voldsbruken til de to gruppene. Det gjøres ved å sammenligne funnene fra trusselanalysen (pkt. 4.1.3), som beskriver de spesifikke voldsfunksjonene M23 og ADF brukte mot sivilbefolkningen, med maktfunksjonene FIB/FARCD anvendte mot M23 og ADF. Som alle teorier har også matching-teorien sine svakheter. Den mest åpenbare er at det er en nokså grov forenkling av virkeligheten. Enhver operasjon vil sannsynligvis benytte flere funksjoner av makt samtidig, noe som vanskeliggjør analysen av om maktbruken er tilpasset voldsbruken. Teorien vil dermed ikke være finmasket nok til å favne alle aspektene som vil kunne være relevante for å forklare variasjoner i utfall av operasjoner. Den er også begrenset til å omhandle militær innsats, mens vi vet at beskyttelse av sivile i de fleste tilfeller vil kreve innsats fra langt flere funksjoner i FN-operasjonene.

Jeg forsøker å demme opp for disse svakhetene ved å gå et steg videre med analysen for å forklare hvorfor matching ser ut til å ha fungert i møte med M23 og hvorfor matching ikke var nok i tilfellet ADF. Mine funn indikerer at den spesifikke konteksten for matching må tas inn i analysen. I tilfellet M23 var det nok å tvinge gruppen til å overgi seg, mens ADF ikke lot seg tvinge, ei heller ødelegges. Dette har sammenheng med den spesifikke trusselen sivile sto overfor, noe som står sentralt i Beadles teori, og som jeg vil komme tilbake til.

4.2.1 Vellykket matching av M23s voldsbruk

Strategien for M23s bruk av vold mot sivilbefolkningen var basert på én funksjon av vold; *avskrekking og tvang*. Rasjonalet for voldsanvendelsen var å kontrollere sivilbefolkningen og svekke tilliten til motstanderen. Rent praktisk ga denne strategien seg utslag i voldsutøvelse som drap, bortføringer og

trusler mot sivile som ikke samarbeidet med M23 i de okkuperte områdene og seksualisert vold i form av voldtekter av motstanderens «sivile» (UNJHRO, 2014).

Hovedårsaken til at operasjonene mot M23 ga så god effekt var at FIB/FARDC-operasjonene direkte reduserte gruppens evne til å angripe sivile, ved at tungt militært skyts ble ødelagt eller presset bort fra befolkede områder. Deretter ble gruppen tvunget til å overgi seg, ved at de ble fysisk presset ut av DR Kongo, noe som gjorde deres mål om økt selvstyre i østre deler av DR Kongo til en fjern drøm. FIB/FARCs sammensetning var en god match for denne trusselen, med sin kombinasjon av bakkestyrker, artilleri, spesialstyrker og kamphelikopter. Samtidig lyktes FN med et effektivt samvirke mellom diplomatiske og militære virkemidler, ved at den eksterne støtten til M23 ble avsluttet, slik at de ikke lenger hadde tilgang på nytt personell og våpen (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2013, 2014; Kjeksrud, 2019, s. 142-160).

Oppsummert matchet FIB/FARCDs maktanvendelse M23s voldsbruk mot sivile med god effekt på M23 sitt rasjonale for, og evne til, å bruke vold mot sivile. FIB/FARCD anvendte innledningsvis maktfunksjonene *avskrekking og tvang* for etter hvert å dreie maktanvendelsen mot *ødeleggelse* i form av gjenerobring av M23s okkuperte områder, samt ødeleggelse av gruppens militære kapasiteter.

4.2.2 Mislykket matching av ADFs voldsbruk

Strategien for ADFs bruk av vold mot sivilbefolkningen var basert på to funksjoner av vold; *avskrekking og tvang* samt *ødeleggelse*. Rasjonalet for denne anvendelsen av vold var å **overleve** og **egen vinning** ved å utnytte sivilbefolkningen. Strategien ga seg utslag i svært brutal voldsutøvelse mot sivile i form av målrettet vold som drap, bortføringer/tvangsrekruttering, trusler, plyndring og voldtekt primært i de ADF-kontrollerte områdene.

FIB/FARCDs maktanvendelse matchet i stort ADFs voldsbruk, men på tross av dette hadde militærmakten liten effekt på ADFs evne og vilje til å bruke vold mot sivile. I møte med en særdeles voldelig aktør har FIB/FARCDs maktanvendelse blitt repetitiv, ved at de samme funksjonene av makt har blitt benyttet gjentatte ganger med liten effekt. FIB/FARCD har søkt å nøytralisere trusselen ADF utgjør mot sivilbefolkningen gjennom å følge samme suksessoppskrift som ble nyttet mot M23. Maktbrukens hovedfunksjon har vært å *ødelegge* ADF gjennom å erobre deres nøkkelposisjoner. Denne strategien lyktes ikke, siden det ikke påvirker ADFs evne og vilje til å angripe sivile. Det tyder på at FIB/FARDC har valgt å påvirke feil tyngdepunkt hos ADF. Det er ikke terreng eller baser som er mest sentralt, men ledelsen og de som faktisk utfører volden som må påvirkes, i dette tilfellet gjennom tvang eller ødeleggelse. Kun gjennom fullstendig nøytralisering av gruppens ledelse vil trusselen avta, siden rasjonalet for volden mot sivile er selv å overleve og berike seg. Dette er et interessant funn, da det forteller oss at matching betyr forskjellige ting i møte med forskjellige trusler. Matching ser ut til å være

en nødvendig forutsetning for vellykkede utfall, men det er ikke tilstrekkelig i tilfellet ADF. Selv om funnet kan sies å utfordre matching-teorien, så minner jeg om at Beadles grunnleggende teoretiske forutsetning er å forstå truslene bedre.

4.2.3 Andre forhold som påvirket effekten av maktbruken

Siden matching-teorien må kvalifiseres gjennom konkret situasjonsforståelse i hvert enkelt tilfelle, er det verdifullt å lete etter andre forhold som bidro til utfallet av operasjonene mot M23 og ADF. Dette vil øke presisjonen på mine forklaringer, og vise til at omkringliggende forhold, som kanskje har lite å gjøre med militær maktanvendelse, er like viktig å forstå som det er å forstå hver enkelt fysiske trussel. Jeg drøfter derfor relevante forhold som er utledet fra trusselvurderingen (se fig.4.1) som kan si noe mer om hvorfor utfallet av maktanvendelsen ble som den ble.

Ekstern støtte og konvensjonell tilnærming

Jeg fant at M23 var en politisk motivert gruppe, *avhengig av ekstern støtte (statsstøtte), hovedsakelig fra Rwanda*, men også til en viss grad fra Uganda. Støtten fra Rwanda omfattet rekruttering, forsterkninger i form av militært personell, ammunisjonsleveranser og sågar krumbanestøtte fra Rwandisk territorium (Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo, 2014). ADF var motivert av å overleve og egen vinning. Gruppen var selvforsynt i form av utnyttelse av sivilbefolkningen. Den hadde tilgang på personell som kunne gjennomføre volden som var nødvendig og styrte et eget illegalt forretningsnettverk som strakte seg på tvers av landegrensene og inn i nabolandene. ADF var med andre ord ikke *avhengig av ekstern støtte (statsstøtte)*.

Maktbruken mot disse to gruppene tok i varierende grad høyde for denne ulikheten. I tilfellet M23 ble overtalelse og internasjonalt press benyttet for å få Rwanda til å redusere støtten til M23. Dette hadde en klart dempende effekt på M23s evne til å fortsette sin krigføring. Det er nettopp formen på M23s krigføring som gjorde den forholdvis enkel å matche for FIB/FARDCs maktbruk. M23 benyttet tilnærmet konvensjonell krigføring mot en motstander som var militært sterkere. Denne tilnærmingen var svært ressurskrevende, og Rwandas støtte var nærmest en forutsetning for å kunne fortsette. Da støtten ble redusert, fremskyndet dette M23s militære kollaps. Avhengigheten av ekstern støtte, som ble redusert som følge av politisk påvirkning, kombinert med M23s militære konvensjonelle tilnærming gjorde at FIB/FARDCs maktanvendelse fikk god effekt og bidro til et positivt utfall av anvendt militærmakt.

I tilfellet ADF lyktes ikke FIB/FARDCs bruk av makt og FNs innsats i stort å påvirke ADFs evne og vilje til å bruke vold. En av grunnene er at ADF ikke var avhengig av ekstern støtte i form av

statsstøtte. Gruppen skaffet nødvendige ressurser gjennom sitt illegale nettverk i grenseområdene og utnyttet sivilbefolkningen i områdene de opererte i. FIB/FARCD har så langt ikke greid å stanse dette nettverket, selv om de i 2014-15 lyktes med å redusere kapasiteten noe. ADFs evne til å drive egne operasjoner, i kombinasjon med en mer ukonvensjonell tilnærming, gjorde ADF til en helt annen motstander enn M23. ADF er ikke avhengig av å ta eller holde på landområder. Gruppen har behov for tilgang på sivile, som innebærer at de må kunne bevege seg fritt. Men siden de ikke angriper et spesielt geografisk sted, men steder der folk med ressurser befinner seg, så står de fritt til å velge tid og sted for angrep, noe som gjør det meget utfordrende å forutsi hvor neste angrep vil oppstå. ADF sin militære tilnærming var dermed fleksibel og lite ressurskrevende. Gruppen varierte sitt modus operandi etter hvilke ressurser de hadde tilgjengelig. Det mest overraskende er likevel å finne at ADF gjennomførte svært brutale angrep mot sivile mål, med de våpnene og personellet de hadde tilgjengelig, også i de periodene de var redusert og hadde lite ressurser.

I mange tilfeller ble angrepene gjennomført av en kombinasjon av kvinner, barn og voksne menn bevæpnet med slag- og kuttvåpen. I perioder der gruppen var sterkere, tilpasset den operasjonsmønsteret etter dette og gjennomførte komplekse angrep på militære mål i form av FARCD- og MONUSCO-posisjoner. Det viser, som Beadle har forklart, at trusselen fra såkalte predatory væpnede grupper vil vedvare så lenge den trenger å overleve. Uavhengigheten av ekstern støtte og en ukonvensjonell og fleksibel militær tilnærming bidro til å redusere effekten av militærmakten FIB/FARCD brukte mot ADF, med påfølgende negativt utfall for den sivile befolkningen i Beni-området.

Rasjonale for og evne til voldsbruk

I trusselanalysen avdekket jeg ulikheter i rasjonale for voldsbruken mot sivilbefolkningen. I M23s tilfelle var rasjonale **å kontrollere sivilbefolkningen og svekke tilliten til motstanderen**. For å oppnå dette var det kritisk at M23 hadde tilgang til sivilbefolkningen gjennom å kontrollere landområder militært, gjerne tett befolkede områder. I tilfellet ADF var rasjonale **overlevelse og vinning**. For å oppnå dette var gruppen avhengig av ledelse i form av «De 8000», lederskapet i ADF og nok styrker og enkle håndvåpen til å gjennomføre angrep mot sivile.

Også denne ulikheten ble i varierende grad hensyntatt av FIB/FARCD i planleggingen og utførelsen av beskyttelsesoperasjonene. Maktbruken mot M23 fikk raskt effekt på rasjonale og evnen til voldsbruk mot sivile. Grunnet den konvensjonelle militære lendeorienterte nærmingen til M23, tapte gruppen gradvis kontroll over landområdene og dermed evnen til å utøve vold mot sivilbefolkningen. Et eksempel på dette var tidlig i operasjonene mot M23, der FIB/FARCD presset M23 vekk fra GOMA til de ikke hadde rekkevidde med de tyngre våpnene, for deretter å ødelegge dette materiellet. Resultatet var at M23 ikke hadde mulighet til å beskytte GOMA med artilleri, og dermed ble trusselen mot

sivilbefolkningen sterkt redusert. I tillegg ble rasjonale for voldsbruken gradvis svekket i den samme prosessen, da den ble stadig mer irrelevant etter hvert som M23 ikke hadde noen sivilbefolkning å kontrollere. Denne mekanismen bidro til det positive utfallet, da militærmakten ganske umiddelbart reduserte trusselen gruppen utgjorde mot sivilbefolkningen. Oppsummert fikk anvendt militærmakt i M23 tilfellet svært god effekt mot gruppens rasjonale for vold og ikke minst dens evne til å bruke vold mot sivile.

I tilfellet ADF var situasjonen en helt annen. Rasjonale for voldsbruken - *å overleve* - ble ikke svekket av militærmakten som ble brukt mot gruppen. Tvert imot ble selve rasjonale styrket jo mer svekket gruppen ble. Jo nærmere «døden» jo viktigere ble voldsbruken mot sivile for å sikre gruppens overlevelse. Maktanvendelsen var heller ikke rettet mot lederskapet, «De 8000», og ADFs fleksible og ukonvensjonelle militære tilnærming gjorde at man ikke svekket ADF sin evne og vilje til å bruke vold mot sivilbefolkningen. Tvert imot ledet operasjonen til en svært negativ effekt der økt og tilsynelatende virkningsfull maktanvendelse mot ADF intensiverte og brutaliserte voldsbruken mot sivilbefolkningen. Det er grunnlag for å hevde at for å redusere trusselen fra ADF, så må maktanvendelsen rettes mot å ta ut den kritiske aktørkapabiliteten: ledelsen fra «De 8000». I tillegg kan det synes som om maktanvendelsen må opprettholdes til man oppnår tilnærmet full ødeleggelse av denne kapabiliteten. Dette følger også logikken i Beadle's trusselbaserte tilnærming, som bygger på mange andre tilfeller med liknende grupper (Beadle, 2011). Det kan tyde på at svært få høytstående ledere er drept eller tatt til fange i de gjentagende erobringene av ADFs baser. De få tilfellene der ledere har blitt nøytralisert, har det ikke fått noen avgjørende effekt på gruppens evne og vilje til å fortsette voldsbruken. Som skissert tidligere heller tvert om, voldsbruken har blitt intensivert.

Denne analysen leder fram til en kontroversiell, men logisk slutning, som tilsier at det ikke er nok å svekke ADF militært for å redusere trusselen mot sivile. ADFs evne og vilje til å angripe sivile må ødelegges, ved å drepe eller fange de som utgjør gruppens kritiske kapabilitet: «De 8000». Samtidig må antall krigere reduseres, enten via tvang eller ødeleggelse, da det er de som står for den faktiske volden. Til tross for at FIB/FARDC har ødelagt mye av ADFs evne til å angripe sivile, skal det lite evne til for å ta livet av sivile mennesker som ikke kan forsvare seg eller som ikke blir forsvart av andre. Det innebærer at evnen må nøytraliseres fullstendig. Det kan tenkes at slik kontroversiell maktbruk er helt usannsynlig i en FN-kontekst, men fra et militærteoretisk perspektiv så er det få andre overbevisende forklaringer på hva som kan lede til mer effektiv beskyttelse. Dersom ADF har noe å forhandle om, så er det uklart. Det er også et dilemma å tilby ADF amnesti for det de har gjort, da de er en av verdens aller verste krigsforbrytere. Den finnes dermed kanskje et riktig svar på hva som ville stanset volden fra ADF, men ingen gode svar på hva som er mulig og etisk forsvarlig.

Oppsummert fikk anvendt militærmakt i tilfellet ADF svært dårlig effekt mot gruppens rasjonale og evne til å bruke vold mot sivile. Effekten av økt og tilsynelatende effektfull maktanvendelse mot ADF, resulterte i at gruppen intensiverte og økte brutaliteten i voldsbruken mot sivilbefolkningen.

4.2.4 Hovedfunn analyse maktbruk mot M23 og ADF

FIB/FARCDs maktanvendelse matchet M23s voldsbruk mot sivile med god effekt på M23 sitt rasjonale for og evne til å bruke vold mot sivile. Når det gjelder ADF matchet FIB/FARCDs maktanvendelse i stort ADF voldsbruk, men på tross av dette hadde militærmakten liten effekt på ADFs evne og vilje til å bruke vold mot sivile. Forklaringen på denne variasjonen i effekten av anvendt maktbruk er å finne i forholdene «*Avhengighet av ekstern støtte og konvensjonell tilnærming*» og «*Rasjonale for og evne til voldsbruk*». De viktigste delfunnene i denne analysen av maktbruken mot M23 og ADF er oppsummert i figur 4.2 nedenfor:

Fig 4.2: Hovedfunn analyse av maktbruk mot M23 og ADF		
	M23	ADF
Matching	Matching forekommer med høy effekt ²⁷ .	Matching forekommer med lav effekt.
Avhengighet av ekstern støtte og konvensjonell tilnærming:	I M23-tilfellet var det kombinasjonen av avhengigheten av ekstern støtte som ble redusert etter politisk påvirkning, kombinert med M23 militære konvensjonelle ressurskrevende tilnærming som gjorde at FIB/FARCDs maktanvendelse fikk god effekt og bidro til et positivt utfall av anvendt militærmakt.	I ADF- tilfellet var uavhengigheten av ekstern støtte og gruppens ukonvensjonelle og fleksible militære tilnærming med på å redusere effekten av militærmakten FIB/FARCD brukte mot gruppen og dette bidro til det negative utfallet av anvendt militærmakt.
Rasjonale for og evne til voldsbruk	I M23- tilfellet fikk anvendt militærmakt svært god effekt mot gruppens rasjonale for vold og ikke minst dens evne til å bruke vold mot sivile.	I ADF- tilfellet fikk anvendt militærmakt svært dårlig effekt mot gruppens rasjonale og evne til å bruke vold mot sivile. Effekten av økt og tilsynelatende effektfull maktanvendelse mot ADF, resulterte i at gruppen intensiverte og økte brutaliteten i voldsbruken mot sivilbefolkningen

²⁷ Med effekt menes her at trusselen om vold fra de to aktuelle gruppene mot sivilbefolkningen var betydelig redusert eller fjernet.

Disse funnene bekrefter videre validiteten til hypotesene som ble lagt til grunn for analysen i denne studien.:

H1«*Variasjon i trussel mot sivile påvirket hvilke typer militære tiltak som fungerte*» vurderes som valid da trusselanalysen avdekket variasjon i trusselen de to gruppene utgjorde mot sivilbefolkningen. Disse ulikhetene i form av hver enkelt trussels kjennetegn påvirket i stor grad hvorfor og hvordan operasjonene hadde/ikke hadde effekt. Med andre ord; det har stor betydning for utfallet hva du skal beskytte *mot*. Denne variasjonen i trussel, kombinert med at utfallene av maktbruken varierte i de to tilfellene, underbygger validiteten til denne hypotesen. Videre underbygger særlig funnene i forholdene; «*Ekstern støtte og konvensjonell tilnærming*» og «*Rasjonale for og evne til voldsbruk*», utledet av ulikhetene i trusselen validiteten i denne hypotesen, da de viste at ulikhetene i trusselen i stor grad påvirket effekten av maktanvendelsen.

H2«*Tiltakene FIB/FARDC iverksatte var tilpasset trusselen M23 utgjorde mot sivile og reduserte derfor M23s evne og vilje til å angripe sivile*» vurderes valid og begrunnes i hovedsak med grunnlag i det som er skissert ovenfor og mer spesifikt i funnene fra forholdene utledet fra trusselvurderingen, da disse tydelig viste hvor stor effekt disse forholdene hadde på den anvendte militærmakten. I M23-tilfellet var det kombinasjonen av avhengigheten av ekstern støtte som ble redusert etter politisk påvirkning, kombinert med M23s militære konvensjonelle ressurskrevende tilnærming som gjorde at FIB/FARCDs maktanvendelse fikk god effekt og bidro til et positivt utfall av anvendt militærmakt. I M23- tilfellet fikk anvendt militærmakt svært god effekt mot gruppens rasjonale for vold og ikke minst dens evne til å bruke vold mot sivile.

H3: «*Tiltakene FIB/FARDC iverksatte var ikke tilpasset trusselen ADF utgjorde mot sivile og reduserte derfor ikke ADFs evne og vilje til å angripe sivile*» vurderes valid og begrunnes i hovedsak med at militærmakten som ble anvendt mot ADF ikke reduserte trusselen gruppen utgjorde mot sivilbefolkningen. Analysen av maktanvendelsen mot ADF viste at den i stort matchet, men at den ikke oppnådde like god effekt mot ADFs evne og vilje til voldsbruk mot sivilbefolkningen. I ADF- tilfellet fikk anvendt militærmakt svært dårlig effekt mot gruppens rasjonale og evne til å bruke vold mot sivile. Effekten av økt og tilsynelatende effektfull maktanvendelse mot ADF, resulterte i at gruppen intensiverte og økte brutaliteten i voldsbruken mot sivilbefolkningen.

5 Oppsummering og konklusjon

«... an understanding of the particular nature of threat against civilians, as well as to identify when a threat is changing, can avoid a high human cost»

*Alexander William Beadle, Senior forsker, Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI)
(Beadle, 2014, s. 7).*

I den trusselbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile vektlegges viktigheten av å tilegne seg en dypere forståelse av aktøren som anvender vold mot sivile, for dermed å kunne skreddersy effektive beskyttelsesoperasjoner som reduserer trusselen denne aktøren utgjør mot sivilbefolkningen. Disse beskyttelsesoperasjonene skal i henhold til den trusselbaserte tilnærmingen søke å matche aktørens voldsbruk og dermed påvirke hans evne og vilje til å bruke vold mot sivile.

5.1 Oppsummering

Jeg finner at M23 og ADF utgjorde to signifikant ulike trusler mot sivilbefolkningen. I møte med disse truslene lyktes FN-styrkene, i stort og i tett samarbeid med lokale styrker, å matche overgriperne. Allikevel varierte utfallene mye. Operasjonene mot M23 var særdeles effektive, mens operasjonene mot ADF kan sies å ha ledet til *økt* voldsbruk mot sivile. Analysen viser at det å *matche* overgriperen ikke er nok for å nå vellykkede utfall. Matchingen må skreddersys til den konkrete trusselen man står overfor for å være effektiv. Grunnen til at operasjonene fungerte mot M23 var at FIB/FARDC-operasjonene direkte reduserte gruppens evne til å angripe sivile, ved at tungt militært skyts ble ødelagt eller presset bort fra befolkede områder. Deretter ble gruppen tvunget til å overgi seg, ved at de ble fysisk presset ut av DR Kongo, noe som gjorde deres mål om økt selvstyre i østre deler av DR Kongo til en fjern drøm. FIB/FARDCs sammensetning var en god match for denne trusselen, med sin kombinasjon av bakkestyrker, artilleri, spesialstyrker og kamphelikopter. Samtidig lyktes FN med et effektivt samvirke mellom diplomatiske og militære virkemidler, ved at den eksterne støtten til M23 ble avsluttet, slik at de ikke lenger hadde tilgang på nytt personell og våpen.

ADF, derimot, var ikke avhengig av ekstern støtte, og deres kamp bærer i mye større grad preg av overlevelse. ADF angriper sivile for selv å overleve og for å berike seg. Gruppens evne til å angripe sivile besto selv etter de hadde blitt desimert av FIB/FARDCs operasjoner. De fremsto til og med som mer dødelig da de var på sitt aller svakeste. Det viser at militærmakten hadde begrenset nytteverdi mot ADF så lenge den ikke lykkes med å fjerne viljen (ledelsen) og evnen (fotsoldatene). Så lenge disse består, vil ADF fortsette å angripe sivile, siden dette er måten de overlever på. Dette er et interessant funn, da det forteller oss at matching betyr forskjellige ting i møte med forskjellige trusler. Matching ser ut til å være en nødvendig forutsetning for vellykkede utfall, men det er ikke tilstrekkelig i tilfellet ADF.

Selv om funnet kan sies å utfordre matching-teorien, så minner jeg om at Beadles grunnleggende teoretiske forutsetning er å forstå truslene bedre. Matching-teorien er fortsatt bare et analytisk hjelpemiddel for å finne frem til riktig verktøy i verktøykassen. Det spesifikke verktøyet må velges for hver enkelt situasjon for å fungere optimalt, basert på en dyp trusselforståelse.

Mine funn viser at selv om matching er nødvendig for å forklare vellykkede utfall, er det ikke tilstrekkelig. Forståelsen for variasjon i trusselen er dermed helt essensielt for å kunne skreddersy operasjoner som påvirker evne og vilje til å angripe sivile.

Hva forklarer så variasjonen i utfallene av operasjoner gjennomført av FNs Force Intervention Brigade (FIB) og Forces Armées de la République Démocratique du Congo (FARDC) mot de væpnede gruppene M23 og Allied Democratic Forces (ADF) i DR Kongo i perioden fra og med 2013 til og med 2020?

Basert på det overnevnte, konkluderer jeg med at hovedårsaken til variasjonene i utfallet av anvendt militærmakt skyldes at man i ADF tilfellet ikke hadde den nødvendige dypere forståelsen av hvilken trussel gruppen utgjorde mot sivilbefolkningen. Grunnet denne manglende forståelsen lyktes man ikke med å skreddersy militærmakten slik at den svekket ADFs evne og vilje til å angripe sivile.

5.2 Videre forskning

Jeg håper med denne studien å bidra med ny kunnskap om hvilke militære tiltak som kan være effektive mot forskjellige typer trusler om vold mot sivile. Den trusselbaserte tilnærmingen til beskyttelse av sivile mot vold ble nyttet som teoretisk rammeverk for analysen. Teorien bidro med to sentrale innsikter. For det første må man forstå hvorfor og hvordan overgripere angriper sivile. For det andre må militærmakten – basert på denne trusselforståelsen – matche overgriperes evne og vilje til å angripe sivile.

Hovedfunnene i denne studien underbygger viktigheten av disse for å lykkes med å redusere trusselen mot sivile. Studien viser også at disse to ikke bare må finne sted, men at en dypere forståelse for variasjonen i trusselen er en forutsetning for å lykkes med å tilpasse maktbruken mot voldsbruken. Det virker derfor logisk at videre forskning bør rettes inn mot hvordan man skal kunne oppnå denne dypere forståelse av trusselen mot sivile, for derved å muliggjøre den optimale tilpassingen av maktbruken mot den spesifikke overgriperens evne og vilje til å angripe sivile. En mulig tilnærming er å systematisere og tilgjengeliggjøre analyser av ulike trusselaktører. Analyser der den trusselbaserte tilnærmingen nyttes som teoretisk rammeverk, slik at man kan bygge en felles bredere og dypere forståelse av trusselen de ulike aktørene utgjør mot sivile. Denne forståelsen kan deretter nyttes i trening og utdanning av fremtidige fredsstyrker, samt nyttes i planlegging og utførelse av skarpe beskyttelsesoperasjoner.

5.3 Konsekvenser for fremtidige fredsoperasjoner

Jeg startet denne studien med å påpeke at FNs fredsoperasjoner finner sted i stadig mer komplekse og risikofylte operasjonsmiljøer, der militærmakt i økende grad spiller en sentral rolle for å stabilisere konfliktene og for å beskytte sivile fra vold. Denne studien bekrefter denne påstanden, analysen av beskyttelsesoperasjonene i DR Kongo i perioden 2013-20 viser at maktbruk for å beskytte kan være en svært viktig del av løsningen på å redusere trusselen væpnede grupper utgjør mot sivilbefolkningen.

Analysen av maktanvendelsen mot ADF ledet frem til en kontroversiell, men logisk slutning, som tilsier at det ikke er nok å svekke ADF militært for å redusere trusselen mot sivile. ADFs vilje og evne til å bruke vold mot sivile må ikke bare svekkes, den må «ødelegges». En løsning som innebærer ADFs evne og vilje til å angripe sivile må ødelegges, ved å drepe eller fange de som utgjør gruppens kritiske kapabilitet: «De 8000». Samtidig må antall krigere reduseres, enten via tvang eller ødeleggelse, da det er de som står for den faktiske volden. Til tross for at FIB/FARDC har ødelagt mye av ADFs evne til å angripe sivile, skal det lite evne til for å ta livet av sivile mennesker som ikke kan forsvare seg eller som ikke blir forsvart av andre. Det innebærer at evnen må nøytraliseres fullstendig. Det kan tenkes at slik kontroversiell maktbruk er helt usannsynlig i en FN-kontekst, men fra et militærteoretisk perspektiv så er det få andre overbevisende forklaringer på hva som kan lede til mer effektiv beskyttelse..

Det er nærliggende å anta at fredstyrker vil oppleve å stå i tilsvarende situasjoner i fremtidige FN-operasjoner. Situasjoner der den militærteoretiske løsningen tilsier nærmest total «ødeleggelse» av en trusselaktør. En løsning som utfordrer FNs bias mot å løse konflikter med fredelige midler og minimum bruk av makt. Men som vi ser i ADF tilfellet så vil «feil» og for «lite» maktbruk resultere i store menneskelige lidelser, lidelser som mest sannsynlig ville vært mindre hvis man ikke hadde forsøkt å intervenere. Dette dilemmaet, hvor den militærteoretisk løsning er nærmest «total ødeleggelse» av en trusselaktør med forventet svært god beskyttelses effekt, versus en mer restriktiv maktanvendelsen der forventet beskyttelseeffekt er mer usikker er et «Dødelig dilemma» som uavhengig av hva man lander på vil få store konsekvenser for FNs tilnærming til anvendelse av militærmakt for å beskytte sivile mot vold.

Litteraturliste

- 6 Sub-Saharan Africa. (2020, 2020/01/01). I *Armed Conflict Survey* (bd. 6, s. 286-391): Routledge.
- Beadle, A. W. (2011). Finding the ‘utility of force to protect’—towards a theory on protection of civilians.
- Beadle, A. W. (2014). Protection of civilians-military planning scenarios and implications.
- Beadle, A. W. & Kjeksrud, S. (2014). Military planning and assessment guide for the protection of civilians.
- Berdal, M. (2018). The state of UN peacekeeping: Lessons from Congo. *Journal of Strategic Studies*, 41(5), 721-750.
- Boutellis, J. A. (2013). From crisis to reform: Peacekeeping strategies for the protection of civilians in the Democratic Republic of the Congo. *Stability: International Journal of Security and Development*, 2(3).
- Boutros-Ghali, B. (1992). An agenda for peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. *International Relations*, 11(3), 201-218.
- Brahimi, L. (2000). Report of the panel on United Nations peace operations.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* Oxford university press.
- Cammaert, P. (2013). The UN intervention brigade in the Democratic Republic of Congo, issue brief. *International Peace Institute*, 1-14.
- Congo Research Group, C. (2018). Inside the ADF Rebellion A Glimpse into the Life and Operations of a Secretive Jihadi Armed Group (C. o. I. Cooperation & N. Y. University, Overs.). I.
- Congo Research Group, C. (2019). Congo, Forgotten: The Numbers Behind Africa’s Longest Humanitarian Crisis. I C. o. I. Cooperation (Red.). New York Issue August.
- Congo Research Group, C. (2021). *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo* (KIVU security tracker). Investigative Report.
- Council, U. N. S. (1948). Resolution 37/39/47 (1948). I: S/RES/250, 1948.
- Council, U. N. S. (1960). *Resolution 143 Adopted 14th July 1960*.
- Council, U. N. S. (1961). Resolution 169 (1961). I: S/RES/169, 1961.
- Council, U. N. S. (2012). SC/10812
Hentet 28.04 2021 fra <https://www.un.org/press/en/2012/sc10812.doc.htm>
- Council, U. N. S. (2013). Resolution 2098 (2013) on MONUSCO. I: United Nations New York.
- Dalland, O. (2017). Metode og oppgaveskriving (6. utg.)(1. opplag). *Oslo: Gyldendal Akademisk*.
- Department of Peace Operations, U. N. (2019). *The Protection of Civilians in United Nations Peacekeeping*. United Nations.
- Dos Santos Cruz, C. A., Phillips, W. R. & Cusimano, S. (2017). *Improving Security of United Nations Peacekeepers: We need to change the way we are doing business* UN.
- Doss, A. (2014). In the Footsteps of Dr Bunche: The Congo, UN Peacekeeping and the Use of Force. *Journal of Strategic Studies*, 37(5), 703-735.
- DPKO, U. (2008). United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines [‘Capstone Doctrine’]. I: New York: United Nations, Department of Peacekeeping Operations, Department
- DPKO, U. (2015). The Protection of Civilians in United Nations Peacekeeping policy. I.
- DPKO, U. (2019). The Protection of Civilians in United Nations Peacekeeping policy. I.

-
- Findlay, T. (2002). *The use of force in UN peace operations* SIPRI.
- Fortna, V. P. (2008). *Does peacekeeping work?: shaping belligerents' choices after civil war* Princeton University Press.
- Galula, D. (2006). *Counterinsurgency warfare: theory and practice* Greenwood Publishing Group.
- Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo. (2012, 12 November 2012). Report S/2012/843. I: United Nations Security Council
- Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo. (2013, 19 July 2013). Report S/2013/433. I: United Nations Security Council
- Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo. (2014). Report S/2014/42. I *Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo 2013*: United Nations Security Council
- Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo. (2015). Report S/2015/19. I *Final report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo 2014*: United Nations Security Council
- Grävingsholt, J., Hofmann, C. & Klingebiel, S. (2007). *Development cooperation and non-state armed groups* (bd. 29)DEU.
- Hammarskjöld, D. (1958). Report of the UN Secretary-General on UNEF, A/3943 . I U. Secretary-General (Red.).
- Hegre, H., Hultman, L. & Nygård, H. M. (2011). Simulating the effect of peacekeeping operations 2010–2035. *International Conference on Social Computing, Behavioral-Cultural Modeling, and Prediction* (s. 325-332): Springer.
- Hegre, H., Hultman, L. & Nygård, H. M. (2015). Peacekeeping Works. *Oslo: Conflict Trends*.
- Holm, K. E. (2013). NRKs bilde av Afrika. Hentet 29.04 2021 fra <https://www.dagsavisen.no/kultur/2013/01/04/nrks-bilde-av-afrika/>
- Horta, J. R. (2015). Report of the High-level Independent Panel on Peace Operations on Uniting Our Strengths for Peace: Politics, Partnership and People. I *UN doc. A/70/95-S/2015/446 (17 June 2015), para.*
- Hultman, L. (2010). Keeping Peace or Spurring Violence? Unintended Effects of Peace Operations on Violence against Civilians. *Civil Wars*, 12(1-2), 29-46. <https://doi.org/10.1080/13698249.2010.484897>
- Hultman, L. (2013). UN peace operations and protection of civilians: Cheap talk or norm implementation? *Journal of Peace Research*, 50(1), 59-73.
- Hultman, L., Kathman, J. & Shannon, M. (2014). Beyond keeping peace: United Nations effectiveness in the midst of fighting. *American Political Science Review*, 737-753.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3 utgave 4 opplag. utg.)Cappelen Damm.
- Jones, P. & Smith, D. (2012, Mon 26 Nov 2012). Congo's army accused of rape and looting as M23 rebels win image war. Hentet fra <https://www.theguardian.com/world/2012/nov/26/drc-army-accused-rape-murder-congo>
- Kalyvas, S. N. (2006). *The logic of violence in civil war* Cambridge University Press.
- Kjeksrud, S. (2019). *Using force to protect civilians. A comparative analysis of United Nations military protection operations.*
- Kjeksrud, S., Beadle, A. W. & Lindqvist, P. H. (2016). Protecting civilians from violence: A threat-based approach to protection of civilians in UN peace operations.
- Leraand, D. (2021). FN's fredsbevarende operasjoner i Store norske leksikon på snl.no. Hentet Hentet 14. mars 2021 fra https://snl.no/FNs_fredsbevarende_operasjoner

-
- Lloyd-Davies, F. (2014). Seeds of hope: can Congo's women dare to dream of justice? *Peacebuilding*, 2(2), 230-232. <https://doi.org/10.1080/21647259.2014.910917>
- Marks, J. (2007). The pitfalls of action and inaction: Civilian protection in MONUC's peacekeeping operations. *African Security Review*, 16(3), 67-80. <https://doi.org/10.1080/10246029.2007.9627433>
- Nangini, C., Jas, M., Fernandes, H. & Muggah, R. (2014). Visualizing Armed Groups: The Democratic Republic of the Congo's M23 in Focus. *Stability: International Journal of Security and Development*, 3(1).
- NATO. (2016, July 9, 2016). "NATO Policy for the Protection of Civilians,". I. Hentet fra http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133945.htm?selectedLocale=en.
- NRK. (2009). Overgrepene fortsetter i Kongo. Hentet fra <https://www.nrk.no/urix/overgrepene-fortsetter-i-kongo-1.6691797>
- Oksamytna, K. & Karlsrud, J. (2020). United Nations peace operations and International Relations theory: An introduction. I *United Nations peace operations and International Relations theory*. Manchester University Press.
- Peter, M. (2015). Between doctrine and practice: The UN peacekeeping dilemma. *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*, 21(3), 351-370.
- Peter, M. (2019). UN Peace Operations: Adapting to a New Global Order? I *United Nations peace operations in a changing global order* (s. 1-22). Springer.
- Secretary-General, U. (2013). *Report of the Secretary-General on the United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo S/2013/96*.
- Smith, R. (2006). The utility of force. *The art of war in the modern world*.
- Spijkers, O. (2015). The evolution of United Nations peacekeeping in the Congo: from Onuc, to Monuc, to Monusco and its Force Intervention Brigade. *Journal of International Peacekeeping*, 19(1-2), 88-117.
- Stearns, J. (2012). *Dancing in the glory of monsters: The collapse of the Congo and the great war of Africa* Public affairs.
- UNJHRO, U. N. J. H. R. O. (2013). Report of the United Nations Joint Human Rights Office on Human Right violations perpetrated by soldiers of the congolese armed forces and combatants of the M23 in Goma and Sake, nort Kivu province and in and around Minova, soutg Kivu province, from 15 november to 2 december 2012. I UNJHRO (Red.).
- UNJHRO, U. N. J. H. R. O. (2014). Report of the United Nations Joint Human rights office on human rights violations committed by the Mouvement du 23 Mars (M23) in North Kivu province April 2012 - November 2013. I UNJHRO (Red.).
- UNJHRO, U. N. J. H. R. O. (2020). Report on violations of human rights and international humanitarian law by the Allied Democratic Forces armed group and by members of the defense and security forces in Beni territory, North Kivu province and Irumu and Mambasa territories, Ituriprovince, between 1 January 2019 and 31 January 2020. I UNJHRO (Red.).
- Varin, C. & Abubakar, D. (2017). *Violent Non-State Actors in Africa : Terrorists, Rebels and Warlords*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Vircoulon, T. (2010). After MONUC, should MONUSCO continue to support Congolese military campaigns? *International Crisis Group*, 19.
- Vogel, C. & Stearns, J. K. (2018). Kivu's intractable security conundrum, revisited. *African Affairs*, 117(469), 695-707. <https://doi.org/10.1093/afraf/ady033>

Østerud, O., Goldmann, K. & Pedersen, M. N. (2004). *Statsvitenskapelig leksikon*
Universitetsforlaget.

Forkortelser

ADF: Allied Democratic Forces

DRC/DR Congo: The Democratic Republic of the Congo

FARCD: Armed Forces of the DR Congo

FIB: Force Intervention Brigade

FDLR: Democratic Forces for the Liberation of Rwanda

M23: Mouvement du 23 mars

MONUC: United Nations Organization Mission in the DR Congo

MONUSCO: United Nations Organization Stabilization Mission in DR Congo

NALU: The National Army for the Liberation of Uganda

NGO: Non-governmental organization

OHCHR: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

UNJHRO: United Nations Joint Human Rights Office

Oversikt figurer

FIG.2.1 Funksjoner av vold mot sivile vs. funksjoner av militærmakt for å beskytte

FIG. 2.2 Åtte generiske trussel scenarioer

FIG.4.1. Hovedfunn hvilken trussel utgjorde M23 og ADF mot sivilbefolkningen.

Fig 4.2. Fig 4.4: Hovedfunn analyse av maktbruk mot M23 og ADF